

СПОРТ

ГІалгІайчен тохкама урхаллене, совгІаташ делар дзюдо яхье котбаьннарашта

16

МОХК БОВЗАР

ГІалгІайче дІахьош я «ГІалай, легендай мохк» яха фам-тур

15

Сердало

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№41 (12768)
Ардара бутт,
29 ди, 2026 шу

12+

Газет арадувл 1923-ча шера маьтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера «Сердало» газета «Сийлен хьарак» яха орден еннай

УНАХЦІЕНО

Мария Львова-Белова ера ГІалгІай мехка газ ийккха човнаш хиннача нахага хьажа

6

КЪАМИЙ БУВЗАМАШ

Москверча ГІалгІайчен, ГІаьбартой-Балкхарой массазарча викалаша бувзам чІоагІбу

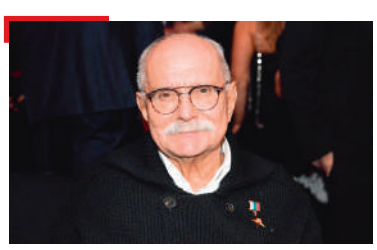
8

ИСЛАМ ДОВЗАР

ГІалгІайчера студенташ дикагІчарех хилар, исламах олимпиада йолаш

9

КИНЕМАТОГРАФ

Михалков Никитас мах оттабир ГІалгІайче дІахьоча «Дошо ГІала» яхача кинофестивала

10

ДЕШАРХОЙ БОЛАМ

Дешархой яхьебаьлар, тиша каьхат гулдеш

12

@gserdalo
vk.com/gserdalo
Дзен сердало
www.serdalo.ru

ДегІаахар

СКФО гІолла волча РФ Президента викала ГІалгІай мехка къаман проекташ кхоачашъяра мах оттабир

3

Наьха хьашташ

ГІалгІайчен юкъарча транспорта парке ийс керда автобус енай

4

Дечунна хьалха хила гІерташ

ГІалгІайчен Кулгалхо дакъа лоацаш хилар Шойгу Сергейс кулгал деш дІахьоча кхетачене

ГІазданаькъан Ахьмад

Пятигорске дІайихьар къаман кхерамзлен, доазонаш чІоагІдара дешаш дувцаш хинна Россе Совбеза кхетаче, цига викал волаш хилар ГІалгІайчен кулгалхо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьла. Шойгу Сергей керте а волаш, цига доакъашхоша дийцар кхыча паччахьалкхений кхерам тІатессара долча хьалашта духьалъоттарах. Россе Кхерамзлен Совета секретара терко тІаяхийтар, тахан латташ долча вай заман кхерамеча хьалашта духьалъоттара, царна доагІаш дола жоп дала дезаш хилар. Кхыча паччахьалкхене бахача наха, тахан тайп-тайпара хоамий-психологически Іоткъам лоаттабу, цунца уж гІерт кагирхой харцахьарча новкъа баха, къамашта юкъера, динашта юкъера гІулакхаш лаьгІде, уж кегаде. Цу гІулакха чІоагІа тІахьожам лоаттабе беза коммерчески йоацача цхьанкхетарашта, цар фу болх лелабу хара, царна кхыча паччахьалкхено новкъостал лоаттадеш хилар теркаме а эцаш.

Россе Президента СКФО гІолла викал ваьча Чайка Юре хоадам болаш дийцар цу даькъ тІара гІулакхаш, уж моттига куран тІа долаш а юхатохаш а хиларах. Цо белгалдир, цу гІулакха тахан накъадаргдар да низа болхлоша, Іаьдала викалашца цхьана болх беш, хоамий даькъ тІара хьал дика тохкаш, иштта моллагІа дегабуам беш дола хьал сиха юкъера дІадоаккхаш хилар.

Къаьстта терко тІаяхийтар Чайка Юре таханарча технологически хьалашта, деш долча кхайкарала - дукхагІча даькъе искусственни интеллект юкъейоаккхаш хилара, уж леладу Даькъастен бахархошца, уж ба дукхагІа Іехабара аттагІа бола нах. Цу гІулакха духьалъоттара, Пятигорске дІайолайир лаьрххІа йола контент-центр. Цун маІан да - документальни кино, нейросетей материалаш хьакхоллар, уж эшаш я исторически бакъдар лорадара, Россе юкъара цхьоагІо чІоагІъяра, къамашта юкъера, динашта юкъера гІулакхаш хьаллацара.

Иштта Мехка президента СКФО гІолла волча викала белгалдир, бахархошка, иштта дешарга гІолла мехкагадакхара проекташ дІахьош бувзам лелабар, кагирхошца къаьстта вІашагІкхетараш дІахьош, царца уж хаттараш дувцаш, царна гонахьара хьал довзийташ хилар. Цо яхачох, пайда луш бола болх дІабахьара Іаьдала доакъош вІаший бувзам болаш хила деза, иштта цига дакъа лоацаш хила беза кхелахой, юкъарлон викалаш.

ГІалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, цу кхетачене дийца кхоачамбоацарашца дувзаденна дешаш республиканна лоархІаме хилар. Республике из болх вІашагІбеллаб, кагирхошца цахаддаш хьехама кхетаченаш дІахьош я, царна хьалхадоах къаман мах бараш лорадар, харцахьарча наькъ тІа цавалар лоархІаме долга.

Цу даькъ тІа белггала дола дакъа дІалоацаш я ЦУР. Цун говзанчаша даим хоамий даькъ тІара хьал довзара болх беш ба, харцахьара хоамаш юкъера дІадоахаш, цул совгІа боахамашца цхьана бувзам лелабу. ДІадахача шера ЦУРо сиха юстардаьхад цхьа ткъаьх цу тайпара харцахьара хоамаш юкъедалара хьалаш, уж дар наха юкъе цатоам баккхара лаьрхІа. Кararча шера из болх чІоагІбаьб нахаца бувзам лелабара, юкъера харцдараш дІадахара.

Республикан Кулгалхочо къаьстта терко тІаяхийтар гаьна болаш леладеча зуламашта, уж хьож ма хулла цу юкъе кагирхой баха, уж Іехабе, мессенджерашка гІолла царга во хІама дайта, цу гІулакха леладеш хІама да из. Иштача мотгигашта духьала республикан ишколашка таьрахьий цІенон урокаш дІахьош я, иштта берий даьшца-ноаношца къамаьл хул, маьцхали бетта берашца терроризма духьалара медиапроекта яхь дІайихьар. Цул совгІа, тов бутт чакхбоалаш, ГІалгІайчен Кулгалхочо боахамашта тІадиллар кхоллама майдаш, кагирхой медиастуди хьаеллар, царга гІолла дикал йола хьехам луш йола роликаш хьаергйолаш.

Идеологи дІаяхьара даькъ тІа ГІалгІайче дукхагІа терко тІайохийт мехкагІончала, исторически бакъдар лорадара, дин машар лелабара. Махьмуд-Іаьла тешаш ва, зуламаш юхатоха таро хургья; дешара, юкъарлон вІаший тешам бола оагІонаш шоайла бувзам лелабеш хилча.

Укхаза лоархІаме да «Къонача эскаро», лаьрххІача операце доакъашхоша хьаллоацаш хилар, уж хьехамчаш санна хила беза цу дешаца. БІухошца дийна бувзам лелабаро, цар денал гуш хиларо, царца тІема гІулакхаш дувцаш хиларо таро лу дикагІа довза бакъдар, кагирхой нийса хьалкхебе.

«Сона нийса, лоархІаме хет вай заман кхерам гучабаккхара хьехам балара гІулакхаш нахаца цхьана леладеш хилар. Вай дехкар да - зуламашта духьалъэтта а ца Іеш, юкъарлонца тешаме къамаьл ду болх дІабахьар, дика кхетам луш йола роликаш кагирхой кхебар, ший аргІагІа къамашта юкъера цхьоагІо лораяр»,- аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Пятигорске хиннача вІашагІкхетаре дийца кердадараш, республикан кхерамзлен балха юкъедоахаргда. Къамашта, дин гІулакхашта юкъера хьал тоадар, из лорадар ГІалгІайчен цхьан Іаьдалах тийша дац, цига дакъа лоацаш хила беза бахархой шоаш а. Іаьдала болхлой, иштта юкъарлон барт, шоайла тешаш хилар юкъе хилча, республикан дика кхоане тешамеча наькъ тІа я.

Берал лорадеш да

ГІалгІай мохк хьалхарча моттиге латт, бошцара болх дІабахьарах

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгІайчен кулгалхо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьла дакъа лоацаш хилар СКФО гІолла Президента викал ваьча Чайка Юре дІахьош хиннача Совета кхетаче. Цу онлайн-вІашагІкхетаре дакъа лоацаш яр Мария-Львова Белова, куран тІарча моттигий кулгалхой, боахамий викалаш. Цига дийца дош дар Путин Владимира хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдар, вахарера бой долча фусамашца хьехама болх дІабахьар.

«Керттерча темах цаІ яр - халача хьалашка нийсденна бер ший дезале хургдолаш миштта вІашагІболларгба из болх, цун даьшта шоай ханнахьа уж халонаш юстаръяхара новкъостал дергдолаш. Цу гІулакха эшар да - из хьал ше хувцар: бераца баь а ца Іеш, берригача дезалца из болх бе беза, вахарца бувзабеннача балха тІарча наха, психологаша, лорий болхлоша, юристаша, Іаьдала доакъой беррига болх вІашагІтоха беза.

Чайка Юре белгалдир, ГІалгІайчен латташ дола укх тайпара хьал. Вай республике берий цІенош дац, иштта дац уж нохчашкахьа а. Бер ший даьшца Іе йиш йолаш ца хилча, из дІаэц гаргарча наха. ГІалгІайченна из лоархІаме да: дезалера бувзамаш леладара, бер лорадара цун даьй бехктохаме хилар керттера да. Львова-Белова Марияс иштта хоам бир, ГІалгІайче хьалхарча моттигашта юкъе я 2026 шера. Мехка моттигашта юкъе, вахаре цхьаь дисача берашца профилактикан балха даькъ тІара ерригача Россе лерхІам иштта ба. Белгалдаккха безам ба, Даькъасте гаргарча наьха бувзамаш чІоагІа леладеш хилар. Из Іадаташка диллача, лоархІам болаш а да. Бераш кхедеча даьй гаргарча наха цу юкъе дакъа лацар юкъарлон декхар да. Иштта хилар гуш да моттигий курашкарча балха толамашка хьежача», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Кхетаче дІахьош, берий бокъонаш лораечо белгалдир, кararча шера Даькъастен федеральни куран пхе моттиго - ГІалгІай, Нохчий, Селий, ГІаьбартой-Балкхарой, Къарший – Черсий - гойтар дика толамаш хилар бошца беча балха даькъ тІа, берригача мехка 10 моттига юкъе лоархІаме дакъа дІалоацаш.

Цу тайпара, нийсса ахаш хьалхара моттигаш дІалоацараш Даькъастен викалаш ба. Белгалду, из толам вІашагІтох цу гІулакха юкъара мах оттабеш, цу юкъе да шоай гаргарча наха кхедеш дола бераш, иштта интернате дагІа бераш, кердача фусамашка нийсденнараш. Уж дерригаш мел да хьежача, ховш да гаргарча наха леладеш дола бераш дукхагІа хилар.

Цу тайпара хьал латташ хиларо хьагойт, Іаьдало цу хаттарашта йоккха терко лоаттаеш хилар, царна гонахьа шоай цІийх бола гаргара нах хилийтара, уж бераш цхьаь цадитара деш дар кІезига доацилга. Махьмуд-Іаьлас яхачох, лоархІаме да тахан цу хьалашка ГІалгІайче хьалхара моттиг дІалоацаш хилар; бераш, ноаной хьаллоацаш, лоархІаме декхар кхоачашдеш хилар.

Таьрахьаша хьагойт хьалхале куранга гІолла хилар. СКФО даькъ тІа, шоай даьшца доаца бераш дерригаш а дІалаьрхІача 0, 45% мара дац, Россе гІолла юкъера хьаийцача 1, 14% да уж. Цу тайпара толамаш даха таро хилар, уж дезал масса оагІорахьара хьаллоацаш хиларах. Республике дика болх беш я чоалхане хьал нийсденнача кхалнаха лаьрхІа центраш, дІа-юха лела тоабаш, цу юкъебоах юристаш, психологаш, иштта боахамашта юкъера вІашагІкхетарий гІулакх дІахьу.

ТІехьара тІа дезалашта новкъостал лоаттадеш я «Бераш лорадара ганз», цо тІахьех республикай филиалаш цу юкъе дакъа лацара, берий викало аларах уж хьакхоллар дика хеташ тІаийцар Россе Президента. СКФО кхаь республике уж болх беш я, иштта Президента викала тІадиллар юхейисача республикашка а из болх дика вІашагІболлар.

ГІалгІайче ший дезале бер кхедеш хилара керттера терко ю, из лоархІаме а да, яхаш, белгалдир Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас. Керттера дехкар да таро йоаца фусамаш малагІаш я хьалххе а гучадаккхар, царна шоай ханнахьа новкъостал дар. Республика дІахо а лаьрхІа я цу тайпара дезал хьаллаца.

«Хьежа везац фусамашка чоалхане хьалаш оттарга, уж шоай ханнахьа юстардаха деза. ДІахо а дІахьоргба из болх, цу гІулакха долча боахамаша а дакъа лоацаш, берий шоай даьшца хила таро хургйолаш», - аьлар ГІалгІайчен Кулгалхочо.

СКФО гIолла волча РФ Президента викала ГIалгIай мехка къаман проекташ кхоачашъяра мах оттабир

Оздой Iийса

ГIалгIай мехка вера Даькъастен федеральни куран Россе Президента викал Чайка Юрий. Республикан кулгалхочунца Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлаца къамаьл деш, цо дийцар, карарча шера ийс бетта экономически, социальни даькъ тIара республикан толамех, къаман программаш кхоачашъеш хиларах.

Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас хоам бир; республике дукхагIа йола къаман проекташ кхоачашъеш латт, аьнна. БархI проектах ялх - «бацца царча даькъ тIа» я, шоай ханнахьа бюджетера ахча нийса дIадахийтарах.

ГIалгIай мехка йиллача ханал хьалха кхоачашдаь даьлар ишколаш, берий-бешамаш тоаяра балхаш. Иштта дика хьалаш да наькъаш тоадеча даькъ тIа а. Республикера наькъаш тоадара болх а лаьрхIачул сихагIа кхоачашбеш ба.

Хьу меттаоттаяра, дегIайоалаяра балхаш дика кхоачашдаьд. Цунца цхьана республикан дарбанчешка керда лорий гIирсаш оттадеш латт.

Керда шу хьатIадалехь; Наьсарен, Шолжа, ЖIайрахьа кхаленашка хьаелларгья кхоъ кагирхой центр. Иштта хьаелла лерхIаш я технопарк, из хьалъяь яргья тIадоагIача шера.

Кхетаче чакхйоалаш, ГIалгIайчен кулгалхочо СКФО гIолла волча викалга дийцар СВО бIухошта, цар гаргарча наха новкъостал лоаттадарах, иштта Iан туристически курорта зама хьаеллаш хиларах.

Iадатий а доттагIала а цIай

ГIалгIай мехка хилар гIазкхий культуран фестиваль

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен Шолжа-Шахьара культуран ЦIагIа дIайихьар мехкашта юкъера гIазкхий культуран фестиваль. Цига баьхкар беза хьаьший, цу юкъе вар ГIалгIайчен кулгалхо Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьла, Халкъашта юкъерча Россе ФАДН урхаллен кулгалхочун декхараш кхоачашдеш вола Гусев Илья, иштта Тирка тIарча тIема гIазкхий юкъарлон атаман Трушев Антон.

«Из культуран кхетаче сона лоархIаме я. Со ваьхав Слепцовски станице. Са дай баьха цIа хIанз а цига да. Тахан из я дика дегIайоагIаш йола шахьар, цо лораду ший истори, Iадаташ. Исторически оагIонга диллача, тахан ГIалгIайчен лаьтта дукха тайп-тайпара къамаш дах. ГIалгIай, гIазкхий цхьана тIема гIулакх дIахьош хиннаб, лоалаха баьхаб, дезал кхебаьб. Тха дукха бувзамаш дар лоалахошца, цхьа истори дар, тхоайла лоархIаш хьадаьхкад. Белагалдаккха безам ба са тахан Шолже дIахьош йола фестиваль - из ший белгало йолаш я. 2026 шу Россе Президента хьакхайкадаьд Россе къамий цхьоагIон Шу да, аьнна. Къаьстта укх тайпара фестиваль дIахьош хилар цунца дувзаденна а лоархIаме а да. Цо цIаькха а хьагойт, Россе низ чIоагIа хилар. Вай, Россе дахача къамий, цхьа истори да, къаман Iадаташ, культураш шоайла тара я, цунца чIоагIлуш боагIа къамашта юкъера бувзам а», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас.

ГIалгIайчено йоккха терко лоаттаю гIазкхий Iадаташта, уж хьаллацара, яхаш, дийцар Республикан Кулгалхочо. ГIазкхий викалаш дика дакъа лоацаш ба кхувш йоагIача тIехьенна мехкагадаккхара кхетам луча, кагирхой эскаре баха кийчбеча, лаьрххIача тIема операце бIухошта гуманитарни мухь бохьийтача. ЛоархIаме дакъа юкъедахь Республикан культуран вахара ГIазкхий хоро.

Россе къамий барт-цхьоагIо вIашагIдоллар бIаьшерашка денз хьадоагIаш да. Сийлахьбоккха Даьймехка тIом лаьттача шерашка, вай Даьхе лораеш, тайп-тайпарча къамий нах цаI санна эттар моастагIчунна духьала, Цун масал да МагIалбик - уж бар цига моастагIчун низ бохабеш, цхьа дезал хинна тIом баьраш, МагIалбик дIа ца хецаш духьаллаьттараш. Цар тIехьале, кIийле йолаш, историе мугIарашка йижар. Из исторически дагалоаттам лелабар вай кхувш йоагIача тIехьен керттера декхар да. Тахан а тайп-тайпарча къамий, динех нах ба Даьхе лораеш латтараш, яхаш, дийцар Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас.

«Къаьстта терко лоаттае еза кагирхошта. Кхоачам болаш дац; вай из дешашца белгалдаьдар, аьнна. Кхувш йоагIа тIехье хьалкхее еза лерттIа кхетам луш, цунна довзийта деза дIаяхача, таханарча ханашкара истори, бакъдар. Къаьстта из болх дIахьоча эшаш да гIазкхий юкъарлоно шийгара дакъа юкъедар. Цу юкъе къаьстта йола моттиг дIалоац Iадаташа, культуро, искусствос. Цар новкъостал ду сага мах бар лораиллеш, ашараш, халхараш.

Цу кхетачен лоархIаме моттиг дIалоацаш дар, цига бийхача эксперташа а шоай программа юкъеяккхар. Цар а шоаш болча сцена тIара белгалдир Iадаташ лорадар лоархIаме хилар.

Халкъа багахбувцама бIарчча программаш гойтар цIихезача тоабаша. Бокъонца йола сердал луш яр Ю.А. Сахарова цIерагIа Тирка тIарча гIазкхий ансамбль. Ший говзал гойтар «Созвездие» яхача студе артисташа, иштта «ГIазкхий лоIам» яхача ашарий тоабо, ГIалгIайчен Пачахьалкхен филармоне ГIазкхий хоро. Цу концерте дакъа лоацаш хилар «Майчанка» яха хореографически коллектив.

Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас баркал аьлар, къамашта юкъерча гIулакха йолча Федеральни агентствонна; мехкашта юкъера гIазкхий культуран фестиваль вIашагIъеллача комитета, цар гIазкхий тIехьале лораяра, къамашта юкъера хьал тоадара юкъе дакъа лацарах. Цо ловца баьккхар кхетачен доакъашхошта, уж могаш, ираз долаш хилар ловш. Иштта белгалдир, юкъара исторически дIаяха ханаш лораяр, Даьхе езаш хилар, дIахо а Россе дерригача къамий цхьоагIон кIийле чIоагIъеш даха дезилга.

Этнографеца дувзаденна доккха диктант

ГІазданаькъан Ахьмад

Укх шера чиллан бетта 3-12 деношка XI Дунен халкъашта юкъера кхетам лакхбеш дола «Доккха этнографически диктант» хургда. Дешарца бувзабенна болам юкъебихьаб Россе къамий цхьоагІон шера хила езача керттерча моттигашта. Россе къамий гІулакхех йолча агентствоси цунца оагІув болчари лаьрхІача цу гІулакхо доккха паччахьалкхен гІулакх кхоачашду. Из болх тІаберзабаь ба российски юкъарча бахархой белгалонаш гойтара, эхь-эздела Іадаташ шерра доаржадара, вай массане цаІ бола исторически дагалоаттам лорабара. Из хоам «Сердало» газетага бир ГІалгІайчен паччахьалкхено.

ЛоархІамегІа йола моттиг а хинна дІаоттаргья цу дерригача гІулакха юкъе, керттера майда хьаеллар, из хургда чиллан бетта 3-ча дийнахьа Москверча Конгресс-центра «Дунен халкъашта юкъера мах бара центр» оалача моттиге, «Россе къамаш» яхача кІира чудоагІаш. Этнографех шоашта фу хов хьажа безам бола моттигашкара бахархой из де таро хургья шоай мехкашка хьаяьча майдаш тІа.

Диктант кийчдаьраша кердал юкъеенай укх шера – цунна юкъе оттадаьд итт гойтама хаттар. Царех пхиъ луш хургба лаьрххІача тІема операце доакъашхой, кхы а пхи хаттар лургда Россе дахача тайп-тайпарча къамий викалаша.

Массаза санна цу проекта юкъе дакъа лоацаш хургья ГІалгІайче. Цу доккхача дешара цІайна юкъе дакъа лаца а шийна ховр тахка а йиш йолаш ва моллагІа цун вахархо. Вайцига царна лаьрхІа хьаяь лаьрххІа майдаш хургья.

Мехкадас дийцар, Магасе хургйолча доал деча моттигий бокъонех йолча кхетаченах

Баркинхой Мурад

Ардара бетта Магасе хургья IX-гІа Россе юкъара доал деча моттигий бокъонех йола кхетаче, из вІашагІъеллай, Российски Федераце Президента Аппарато хьаллоацаш. ГІалгІайче иштта йоккха, лоархІаш йола кхетаче дІахьош хилар республиканна лерхІаме да. Кхетачен балха дакъа лоацаш хургба федеральни министерствай, боахамий викалаш, Паччахьалкхен Думан депутаташ, иштта Россе хьалхале лелаю кхелахой, конституце, доал деча моттигий бокъон даькъ тІара Іилманхой. Цу майдан тІа дувца таро хургья моттигерча доал деча даькъ тІара болх дегІабоалабара керттера дешаш, иштта пайда лургбола къамаьл дІахьоргда цунна чудоагІа закон дегІадоаладара хьал тохкаш.

«Керттера дувца лаьрхІа дош да, моттигерча доал деча даькъ тІа федеральни керда закон юкъедоаладар. Цига дувцаргда доал деча даькъ тІарча балха законех, уж нийса леладарах. Цу тайпара къамаьл дезаш да цигара болх дикагІа дегІабоалабара, кердача законо дІадехар шоай балха юкъедакхара. Со-се юрист ва, са балха стаж 40 шу совгІа я. Цудухьа массайолча хана юридически балха лаьрххІа йола терко лоаттаяр да аз хьадехар. Республикан боахама е доал деча даькъ тІа хІара керда хержача кулгалхочунга аз массаза оал: чІоагІде юридически гІулакх, юкъебоалабе чІоагІагІа бола говзанчаш, дикка бокъон хьал техкачул тІехьагІа мара хІама тІа ма эца. Юрист, каьхаташта кулг яздеча хана, цунга хьежача воалаш вац. Цун декхар да хьалхе а хургдола зе тахкар, из гуш хилар, закон телхадеш хиларах хоам бар; республикан, иштта кулгалхочун хьашташ кхоачашдар. Юридически оагІув дика ший болх бовзаш, из дІахьош хилча; дукха кхоачамбоацараш, царех зе далалехь, юстардаха таро хул», - аьлар ГІалгІайчен Кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Республикан Кулгалхочо яхачох, чІоагІа юридически оагІув керттера ба кулгалхочун гадаккха дезарех. Цо белгалдир, къаьстта цу тайпара хила веза балхаца, моттигерча Іаьдала балха тІа санна, дерригача доал дара даькъ тІа а.

Мехкадас лоархІ, Магасе дІахьош йола кхетаче накъаяргья профессиональни къамаьл деча, цо иштта таро лургья Россе кхыча моттигашкарча говзанчашкара балха говзал хьаэца, бокъоний кІийле тоае. Цо къаьстта белгалдир цу тайпара хаттараш кхоачашде дезаш хилар, цар таро лургья доал деча даькъ тІа тешшаме болх лелабе, бокъонаша дІадехача беса бахархой хьашташ кхоачашде.

ГІалгІайчен юкъарча транспорта парке ийс керда автобус енай

Баркинхой Мурад

ГІалгІайчен юкъарча транспорта парк хьалйизар - паччахьалкхен «Ингуштранспорта» елар ийс керда ПАЗ VectorNEXT яха автобусаш. Цар дІоагІаш хьалуш лаьрххІа йола кхетаче хилар «Вахара хьалаш» яхача къаман программа чуйоагІаш. Керда машинаш эцаш дІадахар да 86, 4 млн сом. Цу ахчах 51 млн сом - федеральни Іаьдало хьахьожадаь да, республиканна долча новкъостала.

ГІалгІайчен Кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас яхачох, керда транспорт дІаекъаш хьалхарча аргІагІа дІалаьрхІар бахархой латкъаш хилар; транспорт хьакхоачаш яц, яхаш. Керда автобусаш арайьлар вахаре лоархІамегІа йолча моттигашка. Уж я Наьсаре-МагІалбик, Наьсаре-Яндакъонгий-Юрт-Гадаборшакъонгий-Юрт, Наьсаре-Онгушт, Наьсаре-Эккажкъонгий-Юрт-Магас, Наьсаре- Яндаре, Шолже-Серноводск, МагІалбик-Инаркъе. ТІехьара тІа цу тайпара транспорт хиларо бахархой вахара хьал аттача доаккхаргда, царга хьежаш йола ха а кІезигагІа йоаергья.

ХІара кердача машина чу 59 сага лаьрхІа моттигаш я, уж я вай заман кхерамзле, кхыдола хьалаш а чудолаш. ПАЗ VectorNEXT автобусаш лаьрхІа я нах сиха Іобалара, хьатІаховшабара, из атта я боккхийча наха, берашца болча даьшта, иштта цу чу таро я карта тІара ахча билетах дІадала.

Эшаш йола транспорт республике лоаттаяра болх дІахо а дегІабоалабе лаьрхІад. Республиканна эшача гІулакха кхы а ийс керда машина эцаргья 2027 шера, аргІ-аргІагІа кердабоаккхаш дІахьоргба ГІалгІайчен транспорта болх.

ГIалгIайчен цIихезача виIий Малсаганаькъан Ахьмада цIи елар ЛНР ишколá

Оздой Iийса

Луганскерча Халкъа Республикан Паччахьалкхено, Кременской кхален Варварински юкъарча ишкола цIихезача гIалгIай къаман виIий, Россе Турпалхочун Малсаганаькъан Татархана Ахьмада цIи елар. Из ва, Даьхе лораеш, Сийлахьбоккха тIом латтача хана ший вахар Iодилла майра бIухо. ГIалгIайчен Халкъа Гуллама экс-спикера ТIумхой Мухьмада белгалдир, из хьал ГIалгIайчен, ЛНР юкъера бувзам чIоагIбеш долга, из дика дегIабоагIаш ба шин кхален юкъера бартчIоагIам баьчул тIехьагIа.

Политика баркал аьлар Луганский Халкъа Республикан Кулгалхочунна Пасечника, республикан Халкъа Совета Председателя Мирошниченко Дениса, цо белгалдир цар Даьхен бIухой сий деш, иштта исторически тIехьале лораеш хилар.

ГIалгIайчен бахархошта лоархIаме да, денал долча шоай мехкахочун цIи Луганска лаьтта малхаяьнна хилар, цар хургйолча тIехьен из дагалоаттам биццабалийтара къахьегаш хилар, яхаш, дийцар ТIумхой Мухьмада. Цу тайпара гIа боаккхаш хиларо республикашта юкъера бувзам чIоагIбу. Шоайла лерхIам болаш, исторически оагIонаш лораеш хул, Даьхенна мутIахьа болаш къонгаш кхебу.

Тахан шоай даьша, цар даьша леладаь денала гIулакхаш цу лаьтта дIахо дIахьош ба вай бIухой. Уж чIоагIонца латт цига, лаьрххIа йола тIема операци дIахьош, моастагIа харцон тIехьа кот ца валийта цаI санна этта; денал, майрал гойташ.

Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема турпалхой дагалоаттам лорабар, тахан Даьхе бахьан латачар лерхIам бар шоайла бувзам болаш да, аьлар ТIумхой Мухьмада. Къаьстта цу дийнача гойтамо таро лу кхувш йоагIача тIехьенна хIанз латташ дола тIема хьал, дIаяхача ханашка хинна тIом шоайла бувзам болаш хилар. Уж ба вай кхоане лорае езараш, дерригача халкъа барт, цхьоагIо хилийтара шоашкара дакъа юкъедахьа дезараш.

Юххера, ше къамаьл даь воалаш, ГIалгIайчен Парламента экс-спикера цIаькха а баркал аьлар Луганский Халкъа Республикан бахархошта, исторически дагалоаттам цар лорабарах, турпалхой сий дарах. Из тешаш ва дIахо а ГIалгIай Республикан, Луганска Халкъа Республикан юкъера бувзам чIоагIлургхиларах, цо таро лургья моттигашта юкъера хьал дикагIа дегIадоаладе, шоайла бувзам лелабе, лоархIаме вахара проекташ цхьана кхоачашъе.

СВО доакъаш-хочунна новкъостал дир, ший йолча говзалга хьежжа балха отта

Ужахьанаькъан Хьамзат

ЛаьрххIача тIема операце бIухочунна балха отта, профессиональни кийчо е, кхыйола балха говзал караерзае таро ялар - из керттера лоархIаш да «Даьхен лорабой» ганза ГIалгIайчен филиале. Говзанчаша цу даькъ тIа лаьрххIа дола новкъостал лоаттаду бIухошта, цул совгIа керда говзал караерзае а таро лу царна. Цу тайпара новкъостал дир СВО бIухочунна Келиганаькъан Ювсапа. Из венавар филиале, шийна гIо дар дехаш.

«Даьхен лорабой» ганзе «Сердало» газетага ма аллара, 2020-2022 шерашка Келиганаькъан Ювсап Росгварде мугIарашка амал деш хилар. Юххьанца из тIахьийхар Волгоградски областе эскаре гIулакх де, цо лаьрхIар СВО тIема операци дIахьоча вахара контракт чIоагIъе. Цига денал гойтарах, бIухочунна майдилг елар. Из лакхара юридически дешар дийша ва.

Республикан ганза филиала вахара оагIонца бувзабенна болх лелабеча Беканаькъан Фатимас сиха цунгара дехар хьаийцар. Цо массайолча оагIорахьара новкъостал дир цунна, эшаш дола каьхаташ доахаш, цул совгIа цунна езаш йола балха моттиг лехар, Дукха декхараш кхоачашдеча центре, цо ше къаьстта къамаьл дир урхаллен кулгалхошца.

Балхаца дувзаденна из къамаьл дика дIадихьа, шин кIира Iомавенна ваьлча Келиганаькъан Ювсап лаьрххIа дIаязвир МФЦ штата чувоагIа говзанча санна. Ветерана дег чура баркал аьлар Беканаькъан Фатимайна, иштта «Даьхен лорабой» ганза тоабанна, шийна сиха новкъостал дарах.

МагIалбике «Турпалхочун Парта» хьайийллар СВО бIухочун Iалбаканаькъан Iаддал-Iазита сийна

ГIазданаькъан Ахьмад

МагIалбикерча №5 йолча ишколе лаьрххIа хьайийллар «Турпалхочун Парта»; цу ишколе деша ваьгIача, лаьрххIача тIема операцена юкъе веннача бIухочун Iалбаканаькъан Мусай Iаддал-Iазитах болча дагалоаттама.

Цун сий деш, цу дийнахьа цига баьхкар бIухочун гаргара нах, хьехархой, ишкола дешархой. Кхетаче иштта дакъа лоацаш бар «Даьхен лорабой» ганза моттигерча филиала, шахьара администраце, республикан Юкъарлон палата, Афганистана ветераний Союза, СВО ветераний Ассоциаце викалаш, иштта хIанз тIема мугIарашка латта лаьрххIача операце бIухой.

«Турпалхочун Парта - из дешара, мехкагадоаккхачун проект я, бIухой сий дара, цар денал лархIара, шоай Даьхе бахьан бейнарех дагалоаттам лелабара белгало я. Дешархой истола тIа латт Iалбаканаькъан Iаддал-Iазита сурт, биографи, тIема совгIаташ тIадола йоазон лист. Цу парта тIа вагIа бокъо йолаш хургва ишкола дикагIа вола дешархо.

ЛаьрххIа йола кхетаче дIахьош, йист ца хулача минотаца дагавехар вай мехкахо. ТIема ветеранаша кхайкарал дир дешархошка, тIема декхара лерхIам бовзийташ долча дешашца.

Хьайийлла парта хургья кхувш боагIача ноахалашта Iалбаканаькъан Iаддал-Iазит дагавохийташ, цун лакха бехктокхам, Даьхе езаш хилар царна масал хургда даим.

ГІалгІай мехка чаккхе йир, «Са да-нана полице болх беш да» яхача яхьа

Баркинхой Мурад

ГІалгІайче гІолла йолча Россе МВД белгалбир «Са да-нана полице болх беш да» яхача Ерригроссийски суртий яхьан моттигерча бІале котбаьннараш. Из кхоллама проект хІара шера дІахьош я Россе МВД чуйоагІача Юкъарлон советаца цхьана. Кхарча шера, шоай цу темах болх гойтар тайп-тайпарча боахама доакъоша, моттигерча МВД гІулакха викалаша, 6-14 шу даьннача бераша. Укх шера дІахьош йола яхь, Россе цхьоагІон Шу хилара хетаяь яр.

«Балха мах оттабеш бар лоархІаш бола говзанчаш. Жюре чубоагІаш бар ГІалгІай Республике гІолла йолча, МВД чуйоагІача Юкъарлон совета викалаш, иштта боахама ветеранаш, болхлой. Цига белгалдир дикагІа, къаьгагІа дилла сурт, тема йоаржаяр, хІара хІаман хьисап хилар. Жюре баьча балха кхаь даькъ тІа котбаьннараш белгалбир. Шишина Мария котъяьлар 6-8 шераш долчарна юкъе, Султиганаькъан Амир хилар 9-11 шу даьннарашта юкъе дикагІа сурт дилларех, хІаьта Іоахарганаькъан Алия котъяьлар 12-14 шу даьннарашта юкъе. ЛаьрххІа йола котало яькхар Шишин Александра», - аьлар «Сердало» газетага цу боахама зарбан болх лелабераша.

Моттигерча МВД кулгалхоша къонача доакъашхошта ловца баькхар, уж дас-нанас дІахьош болча наькъ тІа баха ловш долча дешашца.

Котало яькхарий болх Россе МВД дІабахьийтар. Цига ГІалгІайче гойтаргья, яхьа чаккхе еча хана, Ерригроссийски гойтам дІахьош.

Мария Львова-Белова ера ГІалгІай мехка газ ийккха човнаш хиннача нахага хьажа

Баркинхой Мурад

Россе Президента балха чуйоагІа берий бокъонех йола викал, «Бераш хьаллацара Фонда» Юкъарлонпаччахьалкхен цхьанкхетара кулгалхо Львова-Белова Мария ена хилар Пригородни кхален доазон тІа, шоай доалахьарча цІагІа газ ийккха ялх саг лозаваьча. Цу тайпара Кердача юрта ялх саг човнаш хинна лозавир, цу юкъе пхи бер долаш. Уж, кхарча хана, ГІалгІайчен лорий дарбанчешка ба, лораша тІахьожам лоаттабеш, цига эшаш мел дола хьалаш лоаттаду, лакха лорий говзал йола новкъостал ду царна.

«Ши бер рианемаце да. Даьла къахетамах, уж довра кхерам болаш дац. Кхоъ саг травматологе ва. Цар хьал юкъерча боараме лоархІаш да. Эшаш дола лорий новкъостал лоаттаду царна. Баркал хилда ГІалгІайчен Берий республикански Ужахьанаькъан К.Р. цІерагІча клинически дарбанченна. Нана хІанз хьакхийтта, сакхетам чу я. Лораша яхачох, кастлуш уж дезал вІашагІкхетаргба. Са къамаьл хилар цар гаргарча нахаца - даьца, даь- даьца, даь-наьнаца, даь-йижарашца. Оаха дийцар хьалхарча аргІагІа бераш-та федеральни центре дарба дарах. ВІаштІехьа ма доалла царна керда фусам эцарах», - яздир берий бокъонаш лораечо ший телеграм-оагІон тІа.

Львова-Белова Марияс белгалдир, из хьал даим ший балха новкъостий - Къилбаседа ХІирийчен Плиева Тамарай, ГІалгІайчен Чахкенаькъан Заремай тІахьожам болаш хилар.

Цига яха йолаш, берий викала мах оттабир лозабаьрашта дарба дара хьалашта, иштта дийцар кхарча хана уж малагІча хьале ба, тІехьара тІа уж сихагІа тоабалара, царна новкъостал дарах.

СВО ГІалгІайчен ветерана кхетаче хилар Тамбова кагирхошца

Оздой Іийса

ГІалгІайчера лаьрххІача тІема операце ветеран Чопанаькъан Мухьмад дакъа лоацаш ва «Ший никъ» яхача дешара программе, из болх вІашагІбеллаб Тамбова паччахьалкхен Г.Р. Державина цІерагІча университето. Цига къамаьл дир Тамбова кагирхошца; цу юкъе дешархой, студенташ болаш.

«Чопанаькъан Мухьмада дІайихьар Г.Р. Державина цІерагІча лицея дешархошца Денала урок. Цо дийцар дешархошта денал долаш хилара малагІа лерхІам ба, бехктокхаме хилар тІема мугІарашка латтача бІухочун хьалхара декхар долга. Цу тайпара кхетаченаш хиларо таро лу кагирхошта тІема даькъ тІара халонаш, бехктокхам бовза, Даьхе лораяр, уллуврвар хьаллацар, гаргара нах бицбар яхилга фуд ха», - аьлар «Сердало» газетага «Даьхен лорабой» ганза моттигерча даькъе.

СВО ветеранашта лаьрхІа дола дешар дІахьош да Россе Іилман, лакхарча дешара Министерствос, «Аз доаккхал ду» яхача Ассоциаце, «Даьхен лорабой» ганза хьаллоацаш. Из дІахьош хилара керттера бахьан да: тІем тІара цІабаьхкача бІухошта шоашта еза моттиг лохаш новкъостал дар, кагирхой политике цар шоай моттиг хьалацар. «Ший никъ» яха проект хилар бахьан долаш, доакъашхоша хьехархочун говзал Іомаю, амал даьчул тІехьагІа маьршача вахарга боал.

Россельхозцентр кIин кердача фунга хьожаш я

Ужахьанаькъан Хьамзат

ДIадоладир гурахьа дIадувча ялата керда фу тахкара балхаш. Республике Россельхозцентро дIадийра 2026-2027 шерашкарча тохкама даькъ тIа керда фу. Хьалхара дIадувш долча фун майда я 1,5 гектар. Из болх бир ГIалгIайчен Шолжа кхален «Ама» яхача юртбоахама кхаш тIа.

«Сердало» газетага ма аллара, из фу миштад хара говзанчаша хержар П.П. Лукьяненко цIерагIча Къаман центра Iилманхоша кхедаь кIа. Тохкама кхай тIа дIадийна кIа да гурахьа дIадувш долча кIин 16 сорт, царна юкъе да «Антонина, «Граф». «Ишкол», «ТIадехар», иштта кхыдараш, чIоагIача кIин сорт «Синьора», мукхи кIаи вIашагIъэдаь хьалкхедаь ши сорт - «Тихон», «Гимн».

Цу тайпара, дукхача шерашка миштад хьажара дIахьоча балхо таро лу, ГIалгIайчен хаоттама хьалашка баьцовгIаш миштта дегIайоагIа ха.

Из хьал бIаргагуш хилорах, республикан юртбоахама къахьегамхошта ховш хургда российски фуно малагIа таронаш лу, шоай кхаш тIа дикагIа хьатIадаргдола фу харжа.

Республике керда кафеш, ресторанаш дукха хьаеллаш латт

Баркинхой Мурад

ГIалгIайче мехка гIолла хьалхара моттиг дIалоацарех цаI я, кхачан даькъ тIа зIамига бизнес хьаелларга диллача. Шера цу тайпара моттигаш 40% дегIайоагIаш я. Говзанчаша яхачох, из болх кхы а совбоалаш хургба дIахойодача хана. Цу даькъ тIа керттера моттиг дIалоацаш да чура туризм дегIайоагIаш хилар. 2025 шера, республике 125 эзар хьаьша вера. Уж ба ГIалгIайчен истори, культура, Iадаташ довза ловш бараш. Цо хьакхолл даара керда моттигаш, дегIайоалаю зIамига бизнес - йоккхача ресторанашкара зIамигача дезала бизнесага кхаччалца йола моттигаш, къаьстта туризм хилар бахьан долаш лелаю уж.

«Доалахьара хIама хьадерий бокъо я шоашта пайда бахьаргба, аьнна, хеташ дола хIама дIадоладе, кхетаченашка дараш лоаттаде, шоашца наькъа хьаэцаргдола дараш кийчде, уж кийчдара йола моттигаш хьаелла. Керттердар да, дIадехачоа жоп луш цар дикал хилар, маьха лакха цахилар. Шу чакхдоалаш, зIамига, юкъера бизнес лелаераш хилар 7,5 эзар, шоай хIама леладераш-29,4 эзар саг. Уж ба шоашта мегаш дола хIама хьахоржараш, уж хьож шоашта цу даькъ тIа фу карагIдоал. 2026 шера зIамига, юкъера бизнес хьаллацара республике 319,4 млн сом дала лаьрхIад. Царех 312 млн сом дIадохийтаргда технопарк хьалъеш - юхедисар дIалургда «Са бизнес» яхача Центра, цо хоамий - консультаце хьалаш лоаттаду, иштта дIаболалуш болча предпринимателашта новкъостал ду», - аьлар ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас.

Цо яхачох, уж нах юххьанца хьаллоацаш деш дола новкъостал да из.

Республикан Кулгалхочо белгалдир паччахьалкхен керттера декхараш - бизнеса новкъостал дар, администраце оагIорахьа хьадехар лаьгIдар, цIена, къаьга гIулакх леладар. Цо иштта аьлар, бизнес лелаяр шоайла бувзам болаш, дикал лакха йолаш хила деза.

Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас баркал аьлар, цу даькъ тIара болх лелабеча викалашта, республикан экономика дегIайоалаеча цар дакъа юкъедахьаш хиларах. Цо белгалдир, цхьана болх дIахьош хилча, зIамигача бизнеса таронаш лакхача боарам тIа яргья, республикан вахархочунна лоаттадеш дола хьалаш а дикал йолаш хургда.

Йоккхача Ачалкхера 300 метр никъ эргабоаккхаш латт

ГIазданаькъан Ахьмад

Йоккхача Ачалкхера Бахмарзанаькъан урам тIа никъ тоабара балхаш дIадоладаьд. «Сердало» газетага МагIалбика кхален администраце дийцачох, тоабеш латтача наькъа дIоахал да 300 метр. Карарча хана кIийле кийчъяьй хургболча наькъа, кIалха жагIеи гIуми йилла. Цу технолгически балхо чIоагIъяьй наькъа кIийле, дIайикъай нийса йоаца моттигаш, бахархошта а автортранспорта а прагIатагIа даьд новкъа лелар.

Дувцаш дола балхаш деш да, массазарча наькъаш тоадара балхашта чудоагIаш. Никъ тоабара керттера декхар – юртарча хIара сага вахар аттача даккхар, бахаш йола моттиг безамегIа хилийтар.

Муниципальни моттига администраце яхачох, аргI-аргIагIа наькъаш тоадар, кхален нах баха моттигаш дикагIча оагIорахьа эргаяхар керттерча декхарех цаI да, из дIахо дIахьоргда.

ГIалгIайчен яхархо харцахьа тешал даьча гIулакха юкъе нийсъеннай

Оздой Iийса

Наьсарен полице болхлоша гучадаькхар, къоал даьд аьнна кхалсага яздаь дехар харцахьа хилар.

Бокъонаш лораераша дIабихьача балха гучадаьлар, ювцача кхалсага, шийна ховшшехь а, цIагIа лелаю техника, кIаьда мебель йихьай, аьнна, харцахьара тешал деш, шийна вовзаш волча сага духьала дехар яздаь хилар. Цо цу тIа белгалду, шийна 186 эзар сом зе хилар.

«Сердало» газетага, ГIалгIайче гIолла йолча Россе МВД зарбан болх лелабераша ма аллара, кхалсаг ше гучаяьнначул тIехьагIа юхаера, ше цу сагах доацар аьнна хилар тIаийцар цо.

Цо лелабеча тийшача балхах Россе Уголовни кодекса 306 статьях зулам даьрг я из (хьалххе а вIашагIбелла тийшаболх). ХIанз уголовни гIулакх хьаделлара, из дIахо тохкаш да.

Полице белгалду, цу тайпара дехараш яздарах, уголовни гIулакх хьаделлаш хилар. Из цу наха шоашта духьала хиларал совгIа, цар Iаьдала болхлой ха зехьа йоаю.

ГIалгIайче дIахьоргья Даькъастен физикан, математикан Iилмай ишкол

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIай мехка, ардара бетта 25-31 деношка, дIахьоргья Даькъастен физикан, математикан Iилмай ишкол, цига дакъа лоацаш хургба 60 гаргга начIал дола йоккхагIча классашка багIа дешархой, юххьанцарча курсашка багIа студенташ. Цу проекте дакъа лоацаш хургва 150 кандидат, халача яхьах чакхбаьлар эггара чIоагIагIа бола тохкамхой, уж ба СКФО, Москван моттигашкара викалаш.

«Сердало» газетага, ГIалгIайчен Паччахьалкхено ма аллара, карарча шера лаьрххIа йола терко тIайохийтаргья дешара практиканна - 80-90% дешара ха дIалоацаш хургья семинараш, лабораторни балхаш, болх шаьрбар, цига кхоачашдергда чоалхане декхараш.

Къонача начIалашца болх бергба мехка дикагIа волча 11 хьехархочо, царна юкъе - Российски Iилмай академе корреспонденташ, иштта МФТИ аспиранташ, дикагIа йолча вуза профессорскохьехархой тоаба йолаш.

Iилман ишкола кертера маIан - Iилманна кагирхой терко тIаозар, кердача ноахалашта тоабашца цхьана болх дIабахьара говзал ялар, дIахорча цар дешара оагIув харжар.

Москверча ГIалгIайчен, ГIаьбартой-Балкхарой массазарча викалаша бувзам чIоагIбу

ГIазданаькъан Ахьмад

Российски Федераце Президента балха чувоагIача ГIалгIайчен массазарча викала Оздой Муслима кхетаче хилар, ГIаьбартой-Балкхарой Республикан викалца Бекишев Ратмираца. Москве дIахьош хинна мехка шин оагIон кхетаче лаьрхIа яр шоай моттигашта юкъера къамаьл дIадахьара, балха тIехьа бувзам лелабара.

«Из кхетаче дIахьош, цар дийцар шин оагIорахьара гIулакхаш барт болаш леладара хьалах, балха юкъера бувзам лелабарах. Къаьстта терко тIаяхийтар шоайла бувзам лелабара, Даькъастен хьашташ цхьана гойтара,- аьлар «Сердало» газетага ГIалгIайчен викала балха фусаме.

Цар иштта белгалдир, цхьана дагабоалаш болх дIахьош хилча; культуран, юкъарлон, экономически проекташ дика кхоачашъе таро йолга. Цар барт бир ГIалгIайчен, ГIаьбартой-Балкхарой мехкий массазарча викалий бувзам лелабара хьакъехьа.

Илдарха-ГIалан мэре, кхувш боагIарий гIулакхех йолча кхела кхетаче хилар

Ужахьанаькъан Хьамзат

Илдарха-ГIалан администраце, кхувш боагIарий гIулакхех йолча кхела аргIанара кхетаче хилар. Из дIайихьар вар шахьара кулгалхочун гIонча Йовлой Тимур. Цига дакъа лоацаш бар тIахьожам лоаттабара хаттараш чудоагIача моттигий, урхаллений викалаш.

«Сердало» газетага, Илдарха-ГIалан администраце зарбан болх лелабераша ма аллара, кхело техкар ийс административни моттиг, уж цигарча бахархошца ювзаенна яр. Цар даьй-ноаной шоай дезалашка хьажара декхар лерттIа кхоачашдеш цахилар белгалдир, шоай кхувш воагIа дезалхо фу деш ва ха, цунна тIехьахьажа уж декхарийла хилар хьалхадаьккхар. Уж тохкаш, административни Iоткъам бара хьалаш юкъедаьхар, иштта гIод техар, царна лаьрххIа хьалхадаьккхар дIахо уж бехктокхаме оттабеш дола хьал.

Цул совгIа, берий даьшцаноашца говзанчаша къамаьл дир, шоай фусамера хьал тоадара уж тIахьийхар.

ЛоIамхой тароний центре, «Дешар» яхача проектаца ювзаенна лекци йийшар

Баркинхой Мурад

ГIалгIайчен лоIамхой Тароний центра даькъ тIа, «Дешар» яхача проекта чуйоагIаш, кхетаче хилар. Цига дийца керттера дош дар «Дика гIулакхаш: мишта хургва хувцамашта юкъе» яха лекци дIаяхьарах лаьца.

«Сердало» газетага ма аллара, гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир кагирхой цхьанкхетарий ЦIен болх вIашагIболлаш йолча отдела кулгалхочо Чахкенаькъан Анжелас. Цо белгалдир керттера волонтёрий декхараш, иштта лоIамхой вахарца бувзабенна лерхIам лакха хилар, таханара юкъарло дегIаяра из Iаткъаш хилар.

Лекце доакъашхоша дийцар кагирхой вахара дикача хувцамашта юкъебахара хьалаш. ДIахо шоай балха даькъ тIара говзал дIа-юха эцар хилар, волонтёрий балхаца дувзаденна дешаш дийцар.

ГIалгIайчера студенташ дикагIчарех хилар, исламах олимпиада йолаш

Баркинхой Мурад

ГIалгIайчен студенташа кхоъ коталон моттиг яьккхар, Казане дIахьош йолча Халкъашта юкъерча олимпиаде. Цар гойтар Iарбий мотт хар, ислама Iилма довзар. Татарстана столице цар гойтар дика толамаш, кхоъ коталон моттиг йоаккхаш, цар гойтар шоаш дика кийчо яь хилар, дин республике лакхача боараме хилар.

ГIалгIайчен викалаш шоаш дикача оагIорахьара гойтар, яхьебаьннача даькъ тIа. «Мотт» яхача даькъ тIа Мейренаькъан Iаьлас хьалхара мотт яьккхар, цо гойтар шийна Iарбий мотт дика ховш хилар, цун грамматика йовзар, деррига къамаьл, иштта мотт лебара оагIув ше дика кхетаеш хилар, из котваьлар итташ болча шийца яхьебаьннарел. Цхьаькха дошо моттиг республиканна ера Джанхотанаькъан Соалехьа, из котваьлар «Усулюддин» («Дина бовхамаш») яхача даькъ тIа, цига цо гойтар шийна дин гIулакхаш дика довзаш хилар. КхоалагIа моттиг яьккхар «Фикх» («Ислама бокъо») яхача даькъ тIа ЦIечой Сулеймас.

Казане олимпиада йолаш, хIара шера гуллу дерригача дунен тIара ислам дика довза нах, укх наькъа а массайолча моттигашкара баьхкабар цу яхьашка дакъа лаца. Уж бар Пакистана, Инде, Къулбехьен Африкан, СНГ мехкашкара дикагIа бола студенташ. Из лоархIаме да ГIалгIайчен исламски дешар дегIадоаладара, цига вай студенташ майрра дакъа лаца таро йолаш ба, кхыча мехкашкара баьхкача нахаца цхьана.

Ерригача республико а доаккхал де йиш йолаш да, уж цига дика моттигаш яьха цIабахкар.

КъайлагIа лелаеча бизнесаца къовсам лоаттабар чIоагIлуш доагIа

Ужахьанаькъан Хьамзат

ГIалгIайче къовсам лоаттабу, къайлагIа бизнес лелаерашца. Из болх дIахьош хилара бахьан да, йоал яккхара хьал тоаде дезаш хилар. Кararча шера 10 бетта комиссе Магасе, Шолже 125 саг, лаьрххIа дола каьхаташ а доацаш, болх беш хилар гучадаькхар. Цу гIулакхах административни бехктохаме эзар 84 саг.

«Бизнес къаьга, законо дIадехача беса болх беш хила еза. Цо къахьегама хьал чIоагIду, болхлой бокъонаш лораю», - аьлар ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас.

Иштта дале а, республике хоалуш да из гIулакх дикка дегIадоагIаш хилар. Цу юкъа республике лаьрххIа хьайийллар 246 керда компани, болх бе йолаелар 1513 лаьрххIа йола доалахьара болх лелабу моттигаш.

Таханарча денга кхоачаш, республике 6052 ИП ба, шоай доалахьара хIама хьадийлларашш 32 эзар саг совгIа ва. Из гIулакх хьаллацара болхлой бокъонаш лорае еза, моттигера комиси тIахьожама болх дIахьош хила еза, йоал яккхара хьал тоаде деза.

ГIалгIайчен бахархоша, лайчилла бутт чакхбалале, хьажол дара каьхаташ чудала деза

ГIазданаькъан Ахьмад

2027 шера хьажол дара ГIалгIайчен бахархоша каьхаташ чудала деза. Цу гIулакха йилла ха дикка лоацъяьй хьажол, Iумрат дара Саудовски Араве Паччахьалкхено. Уж деррига каьхаташ вIашагIтеха дIадахьийта деза чIоагIдара, лайчилла бутт чакхбоалаш.

Иштта хьалха уж дIадехаш хилара бахьан да, таьрахьий керда хьалаш юкъедахар, Макка, Мадинате хьалххе а транспорта, гостиница Iалашо чIоагIъярца дувзаденна.

ГIалгIайчен лаьрхIа хьакъоастаяь 1400 моттиг я. 2027 шера цига водар, лаьрххIача хаджоператора тIаваха веза. Iарбий Паччахьалкхен оагIорахьара хьалаш чIоагIдаь хилар бахьан долаш, тIехьара тIа ха йIаьхъяр, е каьхаташ дIатIадахьара хьал чIоагIдергдац лайчилла бутт чакхбаьнначул тIехьагIа.

ГIалгIайчен Эрсий паччахаьлкхен театро «БIаьшерений боадонгара» яха спектакль гойтаргья

Оздой Iийса

ГIалгIайчен Эрсий паччахьалкхен ашарий- драматически театро гойтаргья «БIаьшерений боадонгара» яха Боазаркъанаькъан Идриса романах оттаяь спектакль. Цох укх гуйран эггара хозагIа йола театра балха оагIув хургья.

«БIаьшерений боадонгара» - из кIоарга драматически истори да, цу тIа дувц ГIалгIайче XIX бIаьшерен вахаре нийсденнар. Спектакла дувц вахарах, безамах, тешаме хиларах, дIаяхача заман гаьнарча халача Iадатий хьалашка вахара тIехьа лаьттача къовсамах.

Цига хьажа боагIача наха гургда турпалхой вахар, къаман белгало, шоай вахарера хьалаш лораде гIертача нахах дола дувцар. ТIабувхача цу ханарча къаман гIирсо, гонахьарча вахара сурто, боккъонца из долаш санна, дег чу дусийт цу ханара хьал. «Сердало» газетага мааллара, ГIалгIайчен Эрсий театре спектакль гойтаргья лайчилла бетта 23-24 ча деношка, цига ва йиш я «Пушкински карта» яхача программага гIолла, мах а боацаш.

Археологашта лоаман ГIалгIайче наггахьа мара ца нийслу хIама корайир

ГIазданаькъан Ахьмад

«Хамхи» яхача гIалай комплекса даькъ тIа тохкамаш деш, XVI бIаьшерен оатхал корайир - къаьнара модж йоаша мукх, хьайбан сурта кеп тIайолаш. Из тамашийна хIама кораярах дийцар «Археоцентра» ООО кулгалхочун гIончас Соловьев Дамира, из ва ГIалгIайчен лоаме Iилман балхаш дIахьош.

Цо яхачох, из да къаьнара модж йоаша мукх, вай хана из «унзара» лоархIаргдар. Из даьд аьшка диттах; хетаргахьа, цу тIа латт жIале е пиллан сурт.

Соловьев Дамира белгалдир, цун лакха мах хилар, из хьадоагIа XVI бIаьшеренгара денз, из хьадаьнна моттиг малхбузеневропейский оагIув хила езаш я. Белгалде деза, е Малхбоален Европе е Россе цу тайпара хIама кораяь цахилар. Бакъда Iилман хоамашта юкъе корабир цох тара бола гIирс, австрийски банкира, XX бIаьшераш дIадолалуш хиннача искусствоведа Фигдора Альберта цIихезача гулламашта юкъе. Из цунга кхаьчабар 1935 шера, из лоархIаш бар XV-ча бIаьшерен ханашкара, бакъда из хьабаьнна моттиг кхы а йовзаш яц.

Юххера, къамаьл доалаш, кхелахочо аьлар, ГIалгIайчене кораяьча хIамо лоархIаме моттиг дIалоацаргья. Деррига балхаш чакхдаьнначул тIехьагIа, из дIалургда ГIалгIайчен Паччахьалкхен мехктохкама музее. Говзанчаша йоах, из гIирс ший исторически, Iилман мах хиларга диллача; Паччахьалкхен Эрмитажа чуйоагIача хIамаел кIезигагIа лоархIам болаш бац.

Михалков Никитас мах оттабир ГIалгIайче дIахьоча «Дошо ГIала» яхача кинофестивала

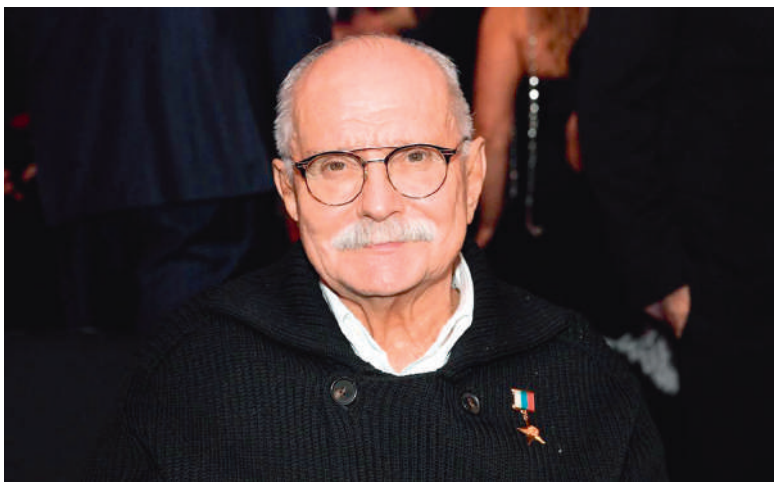
Баркинхой Мурад

ГIалгIайче лаьрххIа хьайийллар XII-гIа Халкъашта юкъера «Дошо ГIала» яха кинофестиваль. Цун доакъашхошка, хьаьшашка моаршал хоатташ; Россе кинематографе Союза председателя, РСФСРа халкъа артиста Михалков Никитас къамаьл дир.

«Тахан российски кинон хьалхашка латт лоархIаме декхар - нах дуккагIа гулбергбола фильм хьакхоллар, иштта сагаца къамаьл дар, лоархIамегIдар фуд хар. Вай исторех, дагалоаттамах, дезалах, цун бехктокхамах, ший мохк безарах, сага оамалах, халача ханашка из ца вохаш хиларах дувцар. ЛоархIаме да, «Дошо ГIала» яхача фестивала фильмашка, Сийлахь-боккхача Даьймехка тIем тIа, иштта таханарча хана латтача тIем тIа котало яккхарах дувцаш хилар. Цо таро лургья таханара мах бараш довза, тIема халонаш го, бIухой денал, майрал дагалоаттаде, цар сий де», - аьлар, ше моаршал хоатташ, российски кинематографа кулгалхочо.

Цо белгалдир, моллагIа дола фильм сага уйла тIаозаш, цо исторически говзала мах хоадабергболаш, нахаца деш дола дийна къамаьл санна хила дезилга.

Режиссёра иштта аьлар, ГIалгIайче дIахьош йола «Дошо ГIала» яха кинофестиваль къаьстта дола дакъа дIалоацаш хиларах. Цо белгалдир, Россе моттигашта, кхувш доагIача ноахалашта, тайп-тайпарча культурашта юкъера бувзам

чIоагIбара из фестиваль эшаш овла бовзаш хилар мехка мел хилар. Цо иштта таро лу начIал долча къонача наха шоайла къамаьл де, дагабала, шоай балха говзал екъа. Михалковс дийцар, ГIалгIайчен лаьтта хьагойташ да, сага дагалоаттам, гIулакх дIахо дIадахьар, ший лерхIам болаш да.

Юххера, ший къамаьл чакхдоалаш, цIихезача кинокультуран говзанчас фестиваль даькъалайийцар, ший программа дика дIаяхьа цун аьттув хилар ловш.

ГIалгIай мехка яздир IV-гIа Ерригроссийски «Саг - космосе» яха диктант

Оздой Iийса

ГIалгIай мохк дакъа лоацаш хилар IV-ча Ерригроссийски Iилман-технически «Саг - космосе» яхача диктанта юкъе. Из кхетам балара болам вIашагIбеллабар «ЦаI йола Росси» яхача парте, «Хьахаржа хьайдар» яхача федеральни проекта чудоагIаш. Из кхетаче дIаяхьара моттиг хилар «Кагирхой цхьанкхетарий ЦIагIа», хIаьта из болх вIашагIболлаш новкъостал дир республикан кагирхой гIулакхех йолча Комитето.

«Диктант яздара маIан дар, вай космоса низ кагирхошта бовзийтар, цар цунцара безам совбаккхар. Доакъашхой хьежар, Даьхен космосацара тохкамаш шоашта миштa довз, иштта дайзар космонавтикан истори, укх заман технологей хьалаш, цар цу даькъ тIа дика толам гойтар», - аьлар ГIалгIайчен кагирхой Комитете.

Из болх вIашагIбелларашa баркал аьлар массанена, иштта диктанта доакъашхошта ловца баьккхар, уж даим Iилман-технологе оагIонаш йовзара тIакхувш хилар ловш.

ГIалгIайчен ГАСо, «Солво» компане бартчIоагIам бир, архиваш таьрахьашка яхарах

Ужахьанаькъан Хьамзат

ГIалгIайчен паччахьалкхен архива гIулакхо, иштта «Солво» ЧПОУ цхьана бартчIоагIам бир архива болх таьрахьашка баккха. Цар бувзам лаьрхIа ба дуккача шерашка лелабара, архива даькъ тIара беррига болх кердабаккхара. ОагIонаша лаьрхIар цхьана хьалхале лелаю хоамий оагIонаш юкъеяха, иштта Iилман-практически тохкамаш дIадахьа, дуккача шерашка пайда а луш, тамашийна архива каьхатий ганз лелае.

«Цхьана бе лаьрхIача балха чудоагIаш да ИТ балхаш миштa дIадохьалу хьажар, уж кердадахар - из лаьрхIа да каьхата болх аттача баккхара, электронни кепара хургболаш. Къаьстта йола терко тIайохийтаргья сага хьаькъало кхеллача таронашта, цо гIо дергда республикан архивни ганза болх аттагIа лелабе. Из хьал юкъедоаккхаш да ГIалгIай Республикан Кулгалхочо тIадиллача декхарах, паччахьалкхен политика юкъе а йоаккхаш, Даьхен IT даькъ тIара хьал дегIадоаладара, иштта паччахьалкхен Iаьдала моттигаш российски программай Iалашо йолаш хилийтара. 2023 шера, наджгоанцхой бетта 18-ча дийнахьа, № 21 йолаш Россе таьрахьий Министерствос чIоагIдаьча амарах, цу тайпара хаттараш юкъедоагIаш хилча российски ПО юкъеяккха могаду, цох бола хоам чубоагIаш ба ЦаI йолча российски программан Iалашонна», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIайчен Паччахьалкхен архива гIулакха кулгалхочо Ховтанаькъан Руслана.

Цхьана болх беш хиларо иштта новкъостал дергда, нахага архивни хоамаш дIакхачийта, цул совгIа из дика кIийле я ГIалгIайче керда таьрахьий хьалаш юкъедаха.

Хиннар юхахьаккхоллара архитектор

Дунен чура дІавахар, цІихеза гІишлонхо Марзбиканаькъан Азраила Азамат

ГІазданаькъан Ахьмад

Къахьегама нах шоашта тІехьа дика цІи йоацаш хилац. Цар шоай лар ют шахьара доазон тІа, къаьнара ишкола тоаеш Іойиллача кирпишка юкъе, цІермашина вокзала коанаІарашка, керттердар - наьха уйлашка. Массехк ди хьалха, ГІалгІайче Іадика ювцаш яр, духхьала цІенош хьалдаь а ца Іеш, хьамсарча лаьттан даьттІа хинна кІада юхахотташ хьавенача сагаца. Марзбиканаькъан Азраила Азамат укх дунен тІара дІавахар ший 91 шу доалача шера, шийна тІехьа хадаргбоаца дагалоаттам бита - республика меттаоттаяр.

Из ваьвар 1936 шера, кІимарса бетта 27-ча дийнахьа Буро тІа. Цун ворхІ шу мара даьннадацар 1944 шера шийлача саькура бетта ший дезалца, дерригача гІалгІай къаманца цун вахар дохадеча хана. Шийла мух чухьекхаш йолча товараш кхухьача вагонашка бехка, цахадаш йолча Казахстана аренашка дІабигар, моллагІа воккхавар а вохаргволаш хьал дар из. Бакъда цу халонаша зІамига Азамат, хургвола гІишлонхо, духьалъотта Іомавир. Даьймехка юха цІавехаш вар из, из хилар цун вахара деррига гІулакх дІалоацаш.

Чаккхе йоацача аренашка чІоагІйир Марзбиканаькъан Азамата оамал, хІаьта хІама хьакхоллара тІехьа из хиларо кхоачавир Даькъастен лоаман - металлургически институте. Студент волча ханашкара дІадоладенна, Новочеркасска политехе кандидата диссертацега кхаччалца цо дешар, духхьала цІи яккхара бахьан долаш дацар. Цо дешар, шийна хьалхашка гІишлон гІов долаш санна, из ший кхоане йолга кхетадеш.

Азраила Азамата балха никъ лоам тІа воалача сага наькъах тара ба. 1961 шера, цо ше кулгал деш тІаийцар Червленски гІум йоаккха моттиг, цул тІехьагІа из кхаьчар ГІаьбартой-Балкхарой Тырныаузски лакхаленашка, из вар чоалханеча лоаман-металлургически комбината кулгалхо. Цу шерех лаьца «Тырныауза лакхаленаш» яха книжка арадаьлар тІехьагІа. Бакъда бокъонцахьа йола лакхаленаш цунга цІагІа хьежаш яр.

1990 шерашка, доккхий хувцамаш латтача хана, къона ГІалгІай Республика ший никъ политически карта тІа дІаболабеш мара яцар, цун чІоагІа эшар говзанчаш, Марзбиканаькъан Азамат цІавера. Цун дІаелар капитальни гІишлошъяра Урхалле.

Гонахьа деррига деха дар, кхоачам болаш яцар материалаш, ахча, бакъда дегІадоаладеш ваха безам чІоагІа бар. Цо дика кулгал деш, цаІ цхьаннена тІехьа хьалдотташ дар керда гІишлоний гІовнаш. Дика тоадир Наьсарен культуран ЦІа, цо ший наІараш хьайийллар къонача начІалашта, ишколаш кердаяха йолайир, цига хозаш яр дог гІоздаьннача берий оазаш, хьалхара цІермашина наькъа хувцамаш дІадоладелар. Цига а, кхыча дукхача моттигашка а цо ший бетон, арматура йилла ца Іеш, ший дог дІаделар.

Азраила Азамат ший къаьстта оамал йолаш саг вар - цунна бІаргагора декъача таьрахьашта тІехьа латта сага вахара мах. ЦІихеза гІишло, Илдарха-ГІалан сийдола вахархо, ВДНХ дото майдилгуж а кхыйола а цІераш иштта чІоагІа къегаш яцар, цун керттерча оамала юхе. Из вар бокъонца вола ший Даьхен воІ.

Карарча шера ший 90 шу даьнна хилар дездаьчул тІехьагІа а, из сихлуш вацар салаІа. Цу къона бІаргаш долча къоаночо тІехххьарча ший деношка кхачалца къахьийгар. Цо лорадеш дІалора къонача инженерашта шийна ховш дар, цо дувцар, сатувсаш хиларо ГІалгІайче укх денга мишта кхоачайир.

2026 шера ардара бетта во хоам кхаьчар. Дукхача шерашка могаш воацаш хинначул тІехьагІа, цун дог сецар. Бакъда бокъонца шоай гІулакх дезаш, из цІена дІахьош баьха гІишлонхой цІаккха а вайна юкъера дІаболхац.

Наьсарен культуран ЦІагІа сердалон лампаш мел согача хана, цо хьалъяьча ишкола наІара санагІах бераш дехьа мел доалача хана, вокзале цІермашинаш мел сувцача хана, Марзбиканаькъан Азраила Азамат вайна юкъе ва. Из висар ГІалгІай паччахьалкхен кІийле йолаш - ше мел вах ший къаманна лаьрхІа цун хургдар хьакхелла саг санна.

Марзбиканаькъан Азамат наха дагавоагІаргва ГІалгІайчен дика архитектор, дерригача къаман чІоагІа кІийле йита саг санна.

Из вайна юкъера дІавахар - из цІихеза инженер дІавалар хинна Іац, из да бІарчча зама дІаяхар.

Дала гешт долда! Дала къахетам болба цох!

Магасе чакхбаьлар XII-ча «Дошо ГІала» яхача МКФ кхела болх

Оздой Іийса

«Дошо ГІала» яхача Халкъашта юкъерча XII-ча кинофестивала кхело, кхетачен чаккхе еш, болх дІабихьар Магасе. Цига дийцар 69 мехкара доакъашхо дакъа лоацаш хилара, цу гІулакха дика кийчо е езарах. Уж ба хьалххе а дІахьош хиннача балхах чакхбаьннараш.

«Ловзарий фильмай яхьа кхеле вар Беларусь Республикан цІихеза искусствон болхло, Беларусь къаман кинопреме лауреат Васильев Виктор. Документальни яхьа кхела кулгалхолла хержар режиссёр, Россе искусствай цІихеза болхло Ахадов Валерий. Фестивала совгІаташ лургда ийс даькъах: «ДикагІа дола ловзара фильм», «ДикагІа дола документальни фильм», «ДикагІа дола лоаца фильм», «ДикагІа дола Даькъастен фильм», «ДикагІа дола гІалгІай фильм», «ДикагІа дола кхалсага дакъа лацар», «ДикагІа дола маІача сага дакъа лацар», «ДикагІа болча режиссёрски балха Мамилганаькъан Сулумбика цІерагІа совгІат», иштта «Гран-при», - аьлар «Сердало» газетага, театра, кинон, вай заман хьалий Центра зарбан болх лелабераша.

Цига лургда лаьрххІа дола дипломаш, дагалоаттама совгІаташ, ГІалгІайчен Кулгалхочун, Наьсарен-Шахьара администраце лаьрххІа дола совгІаташ. Доакъашхошта иштта совгІат кийчдаьд TV BRICS – цу даькъ тІа дикагІа дола фильм цун телевизионни эфире хургда.

Магасе хьаеллаш я «Росси - са истори» яха дІа-юха лела исторически парк

Баркинхой Мурад

Магасерча Алане майдан тІа хьаеллаш я, дІа-юха лела исторически «Росси - са истори» яха парк, цо хьалхара гойтаргда ГІалгІайчен бахархошта, хьаьшашта таьрахьий кепара мехка истори. Из проект хьакхеллар гуманитарни проектий Ганзо, Россе Президента Путин Владимира тІадиллача декхарах. ДІаяхача ханашкардар дикагІа гойтара, хІаранена довзаш хилийтара, из болх вІашагІбелларашa цига хиннарашта лаьрхІа дика программа кийчъяьй, из бахьан долаш из хьаеллача дийнахьа цига бокъонца дола цІай хургда массаболча дезалашта, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Паччахьалкхене.

Кхетаче хьабаьхкача хьашашта гургба, Российски паччахьалкхе оттача хана хинна керттера исторически оагІонаш ювца лакхача технологей мультемедийни гойтам, цига гуш хургба исторически лоархІаме хьалаш хьакхоллаш хинна нах. Из парк хьаеллаш, кхоллама коллективаш хургья, цар тоадергда из цІай кхы а сийрдагІа хургдолаш. Цига геттара чІоагІа сатувсаш йолча оагІонех цаІ я, «ДІаяха ханаш» яха интерактивни хьаькъале турнир, цига хІара сага таро хургья шийна фу хов хьажа.

Къаьстта терко ергья, цу программа чудоагІаш, моттигерча ноахалашта. Дешархой, студентий таро хургья Россе йоккха тІехьале йовза, учебникашка гІолла а доацаш, интерактивни экранашка гІолла. Цига дакъа лаца бокъо я вай бахархой, хьаьший.

ГIалгIайчен МВД лорий даькъ тIара болхлой бехке бу куташ лелаярах

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчера Россе СК лаьрххIа дола докхкий гIулакхаш тахкама йолча урхаллен хьалхарча даькъа тохкама болх лелабераш дIахьош ба, республикански МВД лорий-санитарни даькъ тIара кхаь кулгалхочун духьалара уголовни гIулакх. Уж бехке бу цар доккха къоал дарах.

«Тохкама болх дIахьочар яхачох, 2023 шера лайчилла бетта денз 2025 шера маьцхали бетта кхаччалца, лорий-санитарни даькъ тIа кулгалхочун декхараш кхоачашдеш волчо, цу урхаллен психофизиологически диагностика центра кулгалхочунца цхьана, бокъонах доацаш лор-психиатр балха оттаваьв, аьнна, каьхаташ вIашагIдехкар, бюджета ахча лочкъадара. Шоаш лаьрхIар кхоачашдара, балха табель тIа цар хIара бетта харцахьара хоамаш деш хиннад. Лор-психиатр ший декхараш кхоачашдеш хиннавац, бакъда цун карта тIа ший ханнахьа алапи хьатIадоагIаш хиннад. Цу тайпара даькхха Iаьдала 1,3 млн сом ахча цар шоай гIулакха дIадахийтад, Российски Федераце бюджета доккха зе а деш. Цу кхаь сага духьалара уголовни гIулакх хьадийллар, уж бехке бу цу гIулакха», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIайчен тохкама комитете.

Тохкама болх дIабахьара чудоагIаш, комитета болхлой массайолча оагIорахьара хьем боацаш лахара болх беш ба, хиннар ма дарра тохкаш, цу юкъе кхыбола гIулакхера нах бий хьожаш ба дIахо.

Из гIулакх дIадоладир, уголовни гIулакха материалаш ларде а лоацаш, уж гулйир мехка МВД ший доалахьарча хьем ца беш лахара даькъага гIолла, ГIалгIайче гIолла йолча УФСБ болхлоша.

Дешархой яхьебаьлар, тиша каьхат гулдеш

Оздой Iийса

ГIалгIай мехка дIахьош я республикан «Эко-десант» яха тиша каьхат гулдара экологически яхь. Из юкъарлон проект кхоачашъеш я «Кагирхой, бераш» яхача къаман проекта чуйоагIаш. Из дика гIулакх дIадахьар хьаллоацаш я республикан кагирхой гIулакхех йола Комитет, «Бералла наькъаш» яхача проекта тароний центр.

«Сердало» газетага кагирхой Комитето ма аллара, ГIалгIайчен ишколаш кийча хилар из гIулакх дIадахьа. Цу лоархIамеча Iалам лорадара проекта гонахьа доакъашхой гулбалара, ГIалгIайчен ишколаш кIувш йоагIача тIехьенна хьалхадаькхкар культуран бехктокхаме оагIонаш дIаяхьарах дола хьал.

Яхьа толамех дикагIа йолча бархI ишкола цIераш йоахаргья, уж хургья дукхагIа каьхат гулдаьраш. Котъяьннача тоабаша дешара эшаш дола совгIаташ доахаргда - вай заман дукха оагIонаш чулоацаш йола проекташ.

Кхоллама жовхьар

Йийкар ишкола гимн

Iарчакханаькъан Сали

Вай мехка шиъ гимн я, наха сий деш, еза лоархIаш. Уж ек байракх айеш, доккха цIайш долча деношка. Россе гимн а ГIалгIай Республикан гимн а машарера дог-уйла долаш, Даьхе езаш хилар белгалдоаккхаш кхелла я. Цудухьа каст-каста хоз вайна уж нах вIашагIкхийттача, цар сийна ураотт адам. Дукха ишколаш я вай мехка, хIара ишкола ший гимн хила еза аьнна тIадожадаьдеце а, цар а хила йиш я шоай чухьара гимн. Цо хьагойт цу ишкола балха лостам, кхычарех тара хила ца гIерташ, дешара даькъ тIа кердадараш лехаш хилар. Вешта аьлча, гимн из цу ишкола тамагIа да.

Дукха ха йоацаш ишкола директора сога аьлар:

- Вай чурча балха гимн язъе езар Iа.

Со цкъарчоа озавелар цу дешах, могаргдий-те яха шеко дег чу карчарах. ХIаьта а аьлар аз:

- Тамаш я сона из язъе моге... Хьожаргва со язъе, из мишта хургья-м хац сона.

Дукха ца говш яздаь, дIаделар аз дешаш. Уж дар кхаь куплетахи хIаранена тIехьа оалача юхаалара (припев) дешаехи латташ:

«...Дешаро Iомаву доттагIа
вовза,
Хьаькъала онда ву,
кулгашта – говза,
КIерамаш хьалсега баьдеча
новкъа,
Халонаш атта лá моллагIча
довкъа...»

Дикка ха яьлар, хIама хьоа ца деш. ХIаьта со Iеваланзар цу дешаех фу хиннад ца хаьттача:

- Пайдана хиларий гимна дешаш?

Царна дукха раьза ца хинначох тара хийтар сона гимна кхел е езараш. Юха а дагадехар уж, дицденначара хьаийцар. ТIаккха уж кхаьчар цIихезача композиторга, йоккха говзал йолча иллиалархочунга а ашархочунга а Дзейтанаькъан Тимурага. Из кIира шозза воагIа ишколе, пхийтта саг ше хьа а хержа, ашарий лостамагIа царца къахьегаш ва из. Уж дийшачул, дайзачул тIехьагIа композитора аьлар:

- Цхьа моттиг кIеззига тоайича бакъахьа хургьяр.

Со раьза хилар цо яхачоа, эргабаькхкар мугI.

Хьехархой ди дар хьатIакхоачаш латташ. Тимура актови зале Iочувийхар со. ЛаьрххIа со Iо а хоавав, аьлар:

- ХIанз хьай гимнага ладувгIаргда Iа.

Сцена тIа ена хьаэттар са дешархо Муцолганаькъан Салима, из 7-ча классе дешаш я. ДIааьлар илли.

- Езаеларий хьона гимн? Из цхьа марша хьисапе язъе а ца гIерташ, лирически илле хьисапе кхеллай аз. Дукха-м лийлар со из йиш керта чу хьачу ца йоагIаш, - аьлар ашархочо.

Гимн сона чIоагIа хоза хийтар. Композитора баркал аьлар. Геттара цецваькхкар со Салимай оазо. Кхычарна юкъе белгала йоацача цу йиIига тамашийна хоза оаз хиннаяр. Цун начIал хьалаха, хьагучадаккха хайнадар Тимура.

ТIехьагIо цо сога аьлар:

- Дукха къа-м хьийгар аз Салимайца, гимн иштта екийта гIерташ.

Хьехархой ди долаш актови зале гулбеннача ишкола болхлошта хьалхашка эггара хьалха йийкар гимн. Цу дийнахьа е со е Тимур а балха хила дезаш дацар. ШоллагIча дийнахьа беррига хьехархой тIабаьхкар сона, баркал ала дагахьа. Царна а гимн езаеначох тара дар.

- Из деррига нийсденнад, - аьлар аз, -говзача композитора бехках, цо кийчъяьча къонача иллиалархочун Салимай бехках.

ДIахо дIадолхача деношка оаха кхаьнне а цхьана сурт даккха лаьрхIар: композитора, дешай автора, Сурхо тIарча ООШ къонача иллиалархочо. Цунга хьажа таро я шун а.

Мехка кхелагара таханарча технологешка кхоачаш

Магаса дешархой ГІалгІайчен Лакхехьарча Суде хьоашалгІа хилар

ГІазданаькъан Ахьмад

Суда Ди хьатІадоагІаш, Магас шахьара «Марем» гимназе ийслагІча класса дешархой шоай хьехамчашца бахар, ГІалгІайчен Лакхехьарча Суде экскурси е. Цо таро елар берашта суда болх юхера бІаргаго, шоай бокъоний хьал дикагІа довза.

«Бераш цига дахар дІадоладелар даьссача къамаьлаца а доацаш, бокъонаш лораяра даькъ тІара хьал довзаргара. Суда пирстопий болхлоша гойтар, суда болх дІаболалуча хана, ха деча моттиге гІолла чакхвалара хьал мишта дІадолалу, цига шийца леладе бокъо йоаца гІирсаш хуле, уж мишта хьадоах. Дешархой уйченашка гІолла чакхбаьлар, царна бІаргадайра хІара дийнахьа наьха вахара кхел еш бола болх мишта дІахьош ба, суда аппарата болх мишта вІашагІбеллаб. Уж бахар суд еча зале, цу юкъе видеоконференци дІахьош санна бувзаме баьлар, суде дакъа лоацачарна лаьрхІа йолча моттигашка хьежар, иштта царна бІаргаяйра лаьца нах чубохкаш йола моттиг. Цхьабарий таро хилар судахой балха моттиге багІа. Иштта ийслагІча класса дешархой хилар архиве, суда библиотеке, лаьца чубоахкача наха тІахьожаш болчар балха моттигашка, - аьлар «Сердало» газетага республикан Лакхехьарча Суда зарбан болх лелабераша.

Суда председателя гІончас ЦІолой Элинас, дешархоша кхетадергдолча меттала дийцар суда чоалхане болх мишта дІахьу. Уж деррига ха безам болаш бар.

Гимназе дешархошта довзийтар, адвоката, прокурора юкъе малагІа башхало я; малагІа оамал йолаш хила веза суд еш вар, цо кхыча сага вахара хоадам барах, цун кхел ярах. Мишта дІадолалу суда болхлочун балха ди? МалагІа гІулакхаш лоархІ эггара чоалханегІа? Царех цхьа хаттар жоп ца луш дисац.

Берашта дайзар, ГІалгІайчен суда болх мишта вІашагІбеллаб, таханара технологеш сиха мишта ю, нахага хьакхоачаш хургйолаш.

Уж эггара чІоагІагІа цецбоахаш хилар республикан историе музей. Укхаза дицде йиш яр «кулг ма тоха» яха даим хозаш дола дешаш. Гимназисташ боккхача безамца хьожаш бар исторически сурташка, архива гойтамашка, иштта уж хьежар суда Іаьдала белгалонашка, шоаех суда болхлой мишта хургба хьежар, суд еча зале баьгІар. ЦІолой Элинас дийцар музей хьакхоллара исторех, иштта цо дешархошта довзийтар суда Іаьдала керттера белгалонаш малагІа маІан чулоацаш я.

Цхьаькха дика оагІув яр цига берашта лаьрхІа, «Мехка кхел» яхача хьалхарча гІалгІай судах дола кинофильм цига гойташ хилар. Цу фильмо хьагойт мехка суда балха бІаь шу дузаш, суда болхлоша шоаш даькха кинофильм из хилар, цо дувц «Мехка кхелах» лаьца, иштта цаховш саг верах дола гІулакх къоастадарах. Из фильм 2025 шера дикагІа дарех цаІ да, аьнна, тІаийцар «Дошо ГІала» яхача Халкъашта юкъерча кинофестивале.

Из дика кхетаче чакхйоалаш дешархошта гойтар цхьаькха ГІалгІайчен Лакхехьарча Суда тамашийна проект - довзара ролик «Къаман бокъо: миштад суда доакъашхо хилар?» Цох хьалхагІа «Московски комсомолец» яхача газета лаьрхІа дола совгІат делар. Цу видеога гІолла дика кхетаду, суде дакъа лоацаш хилар - хІаране лоархІаме граждански декхар хІанад. Бокъонаш лораерашца вІашагІкхетар хилар, цхьаболча дешархошта чІоагІа лоархІаме дар, царна из вахаре накъадаргда. Гуш дар дукхагІа болча дешархоша дикка уйла тІаяхийтар, тІайоагІача хана шоай вахар цу профессеца дувзаде дага болаш.

Къамаьл дика хоттарлуш дар, тІеххьара дІа-юха къастталца хаттараш телар, хІаранена ха ловра цу балхах лаьца ма хулла дукхагІа.

Шоаш дІаболхаш дешархоша дег чура баркал аьлар ГІалгІайчен Лакхехьарча Суда болхлошта, шоаш иштта дика тІаэцарах. Шоашта деррига суда балха истори цига довзийтарах, цар ловца баькхкхар царна, из атта боаца болх лакхача боараме дІахьош, толамаш доахалда, аьнна.

Цу тайпара йийллача наІарий Денош дІадахьар республикан Лакхехьарча суде каст-каста хул. Иштта болх вІашагІболларах цу боахамо кхоаненга вугаш бола гІа боаккх - кхувш йоагІача тІехьен шоай наІараш хьаеллаш, царна новкъостал ду професси харжа, кертертдар, цар кхеду керда ноахал, уж ба шоай бокъонаш йовза ловш бараш, закон лоархІараш.

ИнгГУ духхьашха юкъеяхар Россе дешара, Іилман Министерствон ахчан хьалхале лелаерий сийлен таьрахьа

Баркинхой Мурад

ГІалгІай паччахьалкхен университет, финансови хьал дика леладеш хилара, Ерригроссийски финансово - экономически дешара, Іилмай балха кулгалхой кхетаче, хьалхале лелаерий тоабанна юкъе я.

«Цу кхетаче гуллу цу лостамах долча боахамий кулгалхой, хьалхале лелаеш бола экономисташ, Іилман дешара даькъ тІара ахчан дай. Кхетачено ше НИИ, вузий ахчан Іалашон хаттараш дувцара дика майда хилар хьагойта дукха ха я, цунца Российски Федераце къаман хьалхашка латта декхараш кхоачашдарах. Кararча шера дІахьош хиннача кхетаченна керте лаьтта хаттар дар; Іилман, лакхарча дешара даькъ тІа лоархІаме декхараш кхоачашдара, бехктокхаме, пайда луш йола таронаш лелаяра Іалашо яр.

Кхетачен маІан дар, Іаьдала болхлой, университетий, цу даькъ тІара хьал дегІадоаладара кхелахой юкъарлон низ вІашагІтохар», - аьлар «Сердало» газетага ИнгГУ.

Кхетачен хьалхара ди чакхдаьлар лаьрхІа совгІаташ луш; института, вузий керттерча диъ даькъ тІа болх дІахьош даьха толамаш белгалдеш. ИнгГУна хьалхара луш дар цу тайпара совгІат, цо яькхар «Финансай менеджмента дикала хьалхале лелаераш» яхача даькъ тІа хьалхара моттиг.

ГІалгІай паччахьалкхен университета ректора Іалбаканаькъан Фатимас баркал аьлар Россе дешара, Іилман Министерствон кулгалхошта, шийна иштта тешам баларах, вуза тоаба болх дика тІаэцарах. Университета менеджмента лоархІамеча, цунца цхьана чоалханеча даькъ тІа хьалхале лелаеш хиларо тхо тІахьех, вуза кхыча даькъ тІа а из толам лакха лоаттабара», - аьлар цо.

ГІалгІайчен полици тохкаш я ши саг вувш яь ДТП

Баркинхой Мурад

ГІалгІайчен бокъонаш лораеча Іаьдало тохкаш да, Наьсарен кхале ши саг вувш, наькъа хьовзам нийсбалара гІулакх. Укх деношка, кхален полице ха деча даькъ тІа телефон техар новкъа хьовзам нийсбеннаб, аьнна.

«Хоамо яхачох, Пхьилекъонгий-Юртара Ачалкхе бодача наькъ тІа «Лада Калина» машина ахка яхаяр. Цига хиннача човнех водитель а, цу машина чу ваьгІа саг а цига велар. Из хатар нийсденнача моттиге сиха кхаьчар тохкама-хьем боаца тоаба. Полице болхлоша яхачох, венна водитель федеральни доазон тІа лохаш хиннав. Автомобиль хьа а яьккха, полице лаьрххІа йолча моттиге дІаоттайир. ХІанз из болх дІахо дІахьош ба», - аьлар «Сердало» газетага ГІалгІайче гІолла йолча Россе МВД зарбан болх лелабераша.

Илдарха-ГІалий тІа хьежар, керттера хин турбаш чуйоахкаш дІахьош болча балхага

ГІазданаькъан Ахьмад

Илдарха-ГІалий тІа дІахьош ба хин турбаш чуйоахкаш болх, из Эса хий чулацара дІахьош болча балха цхьа дакъа да. Цигара болх мичахьа кхаьчаб ха ловш, вахар шахьара администраце кулгалхочун гІонча Жандиганаькъан Азраил, доал деча даькъ тІарча юкъарлон совета кулгалхо Іалбаканаькъан Ювназ, моттигерча юкъарлон болхло Пхьиленаькъан Амир. Уж хьежар цу доазонга, цу тІа деш латтача балхашка, цигарча болхлошца дийцар, цу проекта чудоагІаш, дІахо дІадахьа дезача балхех.

«Сердало» газета хьалха яздаь ма хиллара, Оалкама беш латт 100 эзар кубометр ден-бус хий лоаттадергдола гІишло хьалъю болх. Хий лоаттаду никъ бІаьха хургба 90 км, цунна чуйоагІаш я Оалкам, Илдарха-ГІала, МагІалбик. Из моттиг ший белггала долча лаьттан даькъ тІа уллаш хиларах, цига дукха насосашка болх байташ низ бе ца безаш, хий лоаттадеш атта хургда. Цо таро лу цу даькъ тІа дІадодар лорадеш, лакха дикал йола хий бахархошта лоаттаде.

Из моттиг хьалъяь яьлча, республикан хица Іалашо яра хаттар деррига а хІана дац аьнна кхоачашде таро хургья, кІезиг-кІезига къаьнара гІирсаш дІа а доахаш, хин турбаш кердаяхара болх хІанз дІахьош ба.

Іаьдало хьадаьха наьха боахамцара хІамаш электронни хьисапе дохка оттадарах бола хоам

1. ТІаьрг ер, дохкархо: ГІалгІай Республике гІолла йола паччахьалкхен доалахьен кулгал ду федеральни агенствон моттигера урхалле (дІахо – ГІР Росдоалахьен ТУ, ТІаьрг ер).

2. ТІаьрга кеп: электронни хьисапе еш я тІаьрг, из йийлла я ший доакъашхошта а дохка оттадаьча хІамай маьхах долча дешашта а (дІахо – тІаьрг, дохкар).

3. ТІарг дІахьош йола моттиг: электронни хьисапе еш я тІаьрг «ТІаьргий российски цІа» (АО «РАД») яхача мах беча майдан тІа, Интернета чухьа укх адресах https://lot-online.ru (дІахо — ЭТП «РАД», ЭТП).

4. ТІаьрга юкъе дакъа лаца ловраш дІаязбу ди, ха – 2026 ш. ардара бетта 29 ди, 09:00 сахьат даьлча.

5. ТІаьрга юкъе дакъа лоацараш дІаязбар чакхдоал – 2026 ш. чиллан бетта 23 дийнахьа, 17:00 сахьат даьлча.

6. Дакъа лоацараш дІаязбу ха а моттиг а – дІаязбала йиш я, из дІадоладаьча дийнахьа денз чакхдоалача денга кхаччалца, дийнахьа а бус а, электронни «РАД» яхача мах беча майданга гІолла, укх хоамо дІадехарашка хьежжа, иштта ЭТП «РАД» белгалъяьча ханага хьежжа.

7. ТІаьрга юкъе дакъа лоацараш дІаязбара гІулакх чакхдалара жамІа ду ди, ха, моттиг - 2026 ш. лайчилла бетта 24 ди, 10:00 сахьат даьлча, укх адресах: ГІалгІай Республика, гІ. Наьсаре, Коталон урам, 3 цІа.

8. ТІаьрг хургйола ди, ха, моттиг (тІаьрга жамІа дар) – 2026 ш. лайчилла бетта 25 ди, 10:00 сахьат даьлча, ЭТП «РАД».

9. ТІаьрге йохка оттаеча хІамаех бола хоам:

№1 йола лот: декхар доаллача МУ «Эккажкъонгий-Юртарча администраце» боахам: нах бахара пайдана йоаца фусам, юкъара йоккхал 104 кв. м., гІирса номер 06:02:06:0926, лаьттан дакъа 600 кв.м, кадастрови номер 06:04:0500004:592. Боахам бола моттиг – ГІалгІай Республика, Наьсарен кхале, Эккажкъонгий-Юрт, Керда микрорайон, Шолжа урам, 15 цІа. Юххьанцара бохкара мах – 4 446 000 (йиъ миллион йиъ бІаь шовзткъа ялх эзар) сом, 00 кеп., НДС доаккхар доацаш. Ланна лу ахча – 100 000 (бІаь эзар) сом. ТІаьрга гІа: 10 000 (итт эзар) сом.

Боахама тІадожаде йиш я – ланна бахар, дІаязбар дехкаш хилар, лаьттан даькъах пайда эцар цхьадолча даькъе соцадар, РФ Лаьттан кодекса 56-ча ст. хьежжа.

Дохка бокъо луш дола каьхат – ГІалгІай Республике гІолла йолча Россе УФССП Наьсарен кхален ОСП Довржиканаькъан А.М. 31.08.2026 ш. № 06016/26/1980360 йола суда пирстопа кхоачашдечун соцам.

10. Кхыдола декхараш:

«Ипотека хьакъехьа (боахам ланна битар)» яхача 16. 07. 1998 №102-ФЗ 57 ст. 6 п. (02. 08. 2019 редакцега хьежжа), тІаьрге котваьннарг лоархІ дохкача хІамах эггара дуккхагІа мах бала кийчавар. Цу сага а тІаьрг кийчъяьраша а цу дийннахье а бухсоццаш хьахинначунца дувзаденнача каьхата кІалха кулгаш язду.

ТІаьрг дІахьошвар цІагІа бах аьнна дІаязбаьча нахах бола хоам, декхар доаллачун цІа тоадарах тІадиса ахча дий, кхыдола коммунальни декхараш довзаш хилац (суда пирстопа кхоачашдечо царех хоам баьбац).

Боахама тІадожаде йиш я – ланна бахар, лацар, дІаязбар дехкаш хилар.

Интернете гІолла тІаьрг яра лаьрххІа дола сайта адрес, эша каьхаташ, тІаьрг ярах бола белггалара хоам, дІаязвалар мишта хила деза тІаьрге, котваьнна саг харжар мишта хул яздаь да лаьрххІача сайта адресах – https://torgi.gov.ru/new.

ТІаьрге дакъа лацарах дола кхыдола хоамаш дакъа лаца ловрашта довза йиш я сайта тІара ЭТП «РАД» https://lot-online.ru, Российски Федераце лаьрххІача сайта тІара www. torgi.gov.ru, Моттигерча урхаллен сайта тІара https://tu06.rosim.gov.ru. Законо дІадехачунга хьежжа, лаьцача боахамга хьажара бокъо йолаш вац ТІаьрг еш вар.

Извещение
о проведении торгов в электронной форме по продаже арестованного имущества

1. Организатор аукциона, продавец: Территориальное управление Федерального агентства по управлению государственным имуществом в Республике Ингушетия (далее — ТУ Росимущества в РИ, Организатор торгов).

2. Форма аукциона: аукцион в электронной форме, открытый по составу участников и по форме подачи предложений о цене имущества (далее — аукцион, торги).

3. Место проведения аукциона: аукцион проводится на электронной торговой площадке «Российский аукционный дом» (АО «РАД»), в сети Интернет по адресу https://lot-online.ru (далее — ЭТП «РАД», ЭТП).

4. Дата и время начала приема заявок на участие в торгах - 29 октября 2026 г. с 09:00 ч.

5. Дата окончания приема заявок на участие в торгах — 23 ноября 2026 г. в 17:00 ч.

6. Время и место приема заявок - заявки подаются круглосуточно в период с начала приема заявок до окончания приема заявок через электронную торговую площадку «РАД» в соответствии с порядком, указанным в настоящем извещении, а также в соответствии с регламентом ЭТП «РАД».

7. Дата, время и место подведения итогов приема заявок на участие в торгах — 24 ноября 2026 г. в 10:00 ч. по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Победы, д. 3.

8. Дата, время и место проведения торгов (подведения итогов торгов) — 25 ноября 2026 г. в 10:00 ч. на ЭТП «РАД».

9. Сведения о выставляемом на торги имуществе:

Лот №1: заложенное недвижимое имущество должника МУ «Администрация с.п. Экажево»: нежилое помещение, общая площадь 104 кв.м, инвентарный номер 06:02:06:0926 и земельный участок площадью 600 кв.м, кадастровый номер 06:04:0500004:592. Место нахождения имущества - Республика Ингушетия, Назрановский район, с.п. Экажево, ул. Сунженская, д.15. Начальная цена продажи – 4 446 000 (четыре миллиона четыреста сорок шесть тысяч) руб. 00 коп. без учета НДС. Сумма задатка - 100 000 (сто тысяч) руб. Шаг аукциона – 10 000 (десять тысяч) руб. Обременения – залог, запрет регистрационных действий, ограничения пользования земельным участком согласно ст. 56 Земельного кодекса РФ.

Основание для продажи – постановление судебного пристава-исполнителя ОСП по Назрановскому району УФССП России по Республике Ингушетия Даурбекова А.М. от 31.08.2026 г. № 06016/26/1980360.

10. Прочие условия:

Согласно п. 6 ст. 57 ФЗ от 16.07.1998 № 102-ФЗ (ред. от 02.08.2019) «Об ипотеке (залоге недвижимости)» выигравшим публичные торги признается лицо, предложившее на публичных торгах наиболее высокую цену за продаваемое имущество. Это лицо и организатор публичных торгов подписывают в день их проведения протокол о результатах публичных торгов.

Организатор торгов не располагает сведениями о зарегистрированных в жилых помещениях лицах, о задолженности должников по взносам на капитальный ремонт и иные виды коммунальных услуг (судебным приставом - исполнителем не предоставлены). Обременения имущества – залог, арест, запрещение регистрации.

Адрес официального сайта по проведению торгов в сети Интернет, на котором размещена документация об аукционе, в том числе подробная информация о порядке проведения торгов, об оформлении участия в торгах, определении лица, выигравшего торги – https://torgi.gov.ru/new.

С дополнительной информацией об участии в торгах претенденты могут ознакомиться на сайте ЭТП «РАД» https://lot-online.ru, официальном сайте Российской Федерации www.torgi.gov.ru, на сайте Территориального управления https://tu06.rosim.gov.ru. В соответствии с действующим законодательством обязанность по организации осмотра арестованного имущества у Организатора торгов отсутствует.

Магасе ше морг кхы йоаца 10 метр лакха мерза «гIишло» хьалъеттар

Оздой Iийса

Ардара бетта 24-ча дийнахьа 17 сахьат 20 минот яьннача хана, ГIалгIайчен столицо Магасо лаьрххIа язйир ший цIи Россе рекордий Книжка тIа. Цу шоатта дийнахьа укхаза дIачIоагIдир боккха толам баьккха ди хилар, республикан хьаьший, моттигера дукха бахархой бар цига хьажа баьхка. Цу тайпара хьалъеттар, гулбеннарий бIаргашта гуш, дIадахача юкъерча бIаьшерений гIалашта тара йола торт. Цу мерзача, хозача даара лакхал 10 метр йолаш дар, из кхозза вIаштара яьча гIишлонга кхоачаш яр.

Из тамашийна проект кхоачашъе таро хилар - цIихезача «Брауни» яхача кондитерске, «Бутон» яхача зизай организаце кхоллама болх вIаший хоттарах. Из хьаллаьцар ГIалгIайчен культуран, туризма Министерствос, цо новкъостал дир еррига-ча шахьара лаьрхIа дола цIай вIашагIдолла.

Цу тайпара йоккха арт-гIишло хьакхолла кондитерий, декораторий лакха говзал эшар, цул совгIа инженерни хьал а дика довзаш вIашагIдолла дезаш дар из даар. Гулбеннараш цецбаьлар цу балха говзалах.

Из мерза гIирс вIашагIболларо ГIалгIайчен говзанчий начIал гойтар; цул совгIа, республика керда проекташ хьакхолла ховш хилар чIоагIдир. Магасе хинна цIай дукхача хана дагадоагIаш хургда наха, цу исторически коталон юкъе дакъа лоацаш хиннарашта къаьстта.

ГIалгIайче дIахьош я «ГIалай, легендай мохк» яха фам-тур

ГIазданаькъан Ахьмад

Ерригача Россера хьалхале лелаю туроператораш, ГIалгIайчен тамашийна «ГIалай, легендай мохк» яхача фам-тура чубоагIа болх дIахьош ба. Цу проекто вIашагIтехар 30 туристически даькъ тIара викалаш, блогераш. Уж ба тайп-тайпарча мехкашкара. Цун керттера декхар да республикан мах бола исторически, культуран тIехьале йовзийтар, цун хоза Iалама моттигаш гойтар. Из болх дIахьош я «Сириус» яха компани, «ГIалгIай мехка вахар» яхача къаман туроператорца цхьана, «Туризм, хьаьша тIаэцар» яхача къаман проекта чудоагIаш, аьлар «Сердало» газетага республикан Пачахьалкхене.

Уж баха безаш бола никъ бар, юкъерча бIаьшерений къаьнарча гIалашка бодаш. Уж хилар Хамхе, Аьга-Кхале, Бишта гIалашка, царна иштта дайра Россе къаьнарча кераста дин езача моттигех цаI лоархIаш дола ТхьабаЕрд оала элгац, иштта уж хьежар Пхьуй яхача ширача юрта даькъ тIарча тамашийнача къаьнарча хIамашка.

Цар къаьстта терко тIаяхийтар «ТIехьале» яхача гIишлонхой- меттаоттадара ишкола, цига тахан юха хьакхоллаш ба вай даьша йита балха говзал тохкаш бола болх. Iалама хозалцара доакъашхошта вIалла йицлургйоаца оагIув хилар ЦIай-Лоама дукъ тIа баларах.

Тоаяьча, хьажара лаьрхIача 2 100 метр лакха йолча майдан тIара дика го йиш яр Даькъастен лоамаш, турбизнеса доакъашхоша цу хозалах биза бала ца могаш цхьа ха яьккхар.

Кхелахошта хьалха кхы а кIезига дац хьаделла дезараш - тура программа чудоагIаш да хозача Iалама моттигашка бахар; Паьлинг, Ний, Цхьори яхача юртий гIалашка хьажар, царех а хургья царна йицлургйоаца ГIалгIайчен лоамера хоза оагIонаш.

ГIалгIайчен, Ростовски областа дешархоша телетIий дIадихьар

ГIазданаькъан Ахьмад

Наьсарен №19 йолча юкъерча дешара ишколе дагIача бераша дакъа лаьцар Ростовски областа Неклиновски кхален «НОК» яхача Покровска юкъерча ишколаца культуран-дешара телетIий дIахьош. Гаьнарча ишколацара онлайн кхетаче дIахьош хилар хетадаь дар, халкъа цхьоагIон Шу хилара, из Ди кастта дездергдолаш хилара.

Цига берашта яйзар Россе шин мехка мах бола историе, этнографе тIехьале. Бераша из бувзам дIахьош гойтар шоаш кийчъяь программа, цар йийшар байташ, иштта кхоллама докладаш. Ростовски областерча бераша шоай нийсархошта гойтар ший къаьстта белгало йола культура, Дона тIарча гIазкхий вахара истори.

Шоай аргIагIа Наьсарен дешархоша дийцар дукхача бIаьшерашка денз хьадоагIача гIалгIай къаман вахарах, къаьстта терко тIаяхийтар Даькъастен къаман эхь-эздела, къаьнарча культуран сийленгашта. Цига белггала езаелар къаман тIабувхабу гIирс бовзийташ хинна оагIув. Цар къоастадир из барзкъа мичахьа, маца дувхадеш хиннад. «Сердало» газета интервью луш, из кхетаче вIашагIъелларашаьлар, телетIий дIадахьаро дешара моттигашта юкъера бувзам чIоагIбу, кхувш боагIарашта дикагIа довзийт гонахьардар, массайолча оагIорахьара Россе культуран мах бола тIехьале гойт царна.

Цу кхетачен чаккхе еш, дешархоша, хьехархоша белгалдир; цу тайпара бувзам лелабара дIахо а дешара боламаш дIакхахьа деза, аьнна.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЫЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредитель: Государственное автономное учреждение «Издательский дом «Сердало»

Главный редактор: Х.А.Курскиева

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Роскомнадзора по Республике Ингушетия. Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033 от 16 декабря 2024 г.

E-maIl: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре ГАУ «Издательский дом **«Сердало»**.

Время подписания номера по графику в печать: 28 октября 2026 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве **«Южный регион»**, с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ №____ **Тираж:** 2000 экз.

«ГIалгIайчен ветеранаш» яхача тоабо «Россе Кубкера» дошув дера

Оздой Iийса

Укх деношка Шолжа-ГIалий тIа дIайихьар мехкашта юкъера «60+» яха зIамигача футболах йола яхьаш, ГIалгIайчен тоабо лакха толам баьккхар цига. Цу коталонца, тоаба хьалхалатта Султиганаькъан Абубакара даькъалавийцар Илдарха-ГIалан кулгалхочо Дидиганаькъан Ахьмада.

«Сердало» газетага, Илдарха-ГIалан администраце зарбан болх лелабераша ма аллара, шахьара кулгалхочо еррига зIамигача футбола тоаба, шийна керте 65 шу даьнна Султиганаькъан Абубакар а волаш, хоастама дешашца белгалъяьккхар. Шахьара кулгалхочо «ГIалгIайчен ветеранаш» яхача тоаба кулгалхо даькъалавувцаш белгалдир, цун хьинар, цо юкъарлон хаттараш кхоачашдеча дакъа лоацаш хилар, ма хулла дукхагIа из цу балха мугIаре хилар ловш.

Белгалду, Башира Абубакар ший тайпара, массайолча оагIорахьара вахара никъ лелабеш хьавоагIа саг ва. Из ва дика вовзаш вола юкъарлон болхло, ди лелабу саг, дукхача хана денз къаьнара гIирсаш гулдеш вар.

Мах бола тIехьале цо каст-каста лу музейна, цу даькъе Илдарха-ГIалан исбахьален искусствай музейна а. Из бахьан долаш, 2025 шера гIалгIай къаман культуран тIехьале лораярах, цунна лаьрххIа йола шахьара сийдола вахархо, аьнна, цIи елар.

Требуются
КОНТРОЛЕРЫ ТУРНИКЕТОВ
для работы в Москве и Подмосковье
(мужчины и женщины)
- Прием по ТК РФ.
- График работы - любой.
- Бесплатное проживание.
- З/п до 118 000 р. до вычета налогов.
- Ежемесячно выплачивается денежная премия.
- Возможно трудоустройство инспектором по транспортной безопасности с з/п до 187 000 р.
Тел. 8-925-081-91-65

ГIалгIайчен тохкама урхаллене, совгIаташ делар, дзюдох йолча яхье котбаьннарашта

Баркинхой Мурад

ГIалгIайче гIолла йолча Россе СК урхаллене совгIаташ луш безбир къона дзюдоисташ, цар хьехамчаш. Бераша дика толамаш даьхар Ерригроссийски яхьаш дIахьош, 18 шу даланза болча ондаргашта юкъе. Уж яхьаш дIахьош яр ГIаьбартой-Балкхарой мехка, Россе Тохкама комитета бейнача болхлой дагалоаттама, иштта лаьрххIача тIема операце Турпалхошта хетаяь.

«Тохкама урхаллен актови зале, цу балха кулгалхочо Асхабов Ахьмада вIашагIкхетар хилар спортсменашца, тренерашца. Цо баркал аьлар спортсменашта, цар дика толамаш дахарах, иштта дика из яхь дIаяхьара уж кийчо яь хилларах, цар ГIалгIайче лакхача боараме цига гойтарах», - дийцар «Сердало» газетага республикан Тохкама комитета зарбан болх лелабераша.

Яхьан чаккхе еш, гуш хилар республикан тоабо дика толамаш даьха хилар, цар яьккхар тайп-тайпарча дозалех коталон хьалхара ши моттиг, кхоалагIа ялх моттиг. Цар баьккха толам тIаэцаш, ГIалгIайчен тохкама Урхаллен кулгалхочо царна а иштта тренерашта а сийлен грамоташ, совгIаташ, ахчан премеш елар.

«Даькъастен Россеташа», 2026 шу доладелча денз, ялх ахархой моттиг дIахеттай токах

Iалой Муса

«Даькъастен Россетий» - «Игушэнерго» филиала болхлоша, 2026 шу доладелча денз, токах дIахеттай юртбоахама ялх моттиг. Царна дIаеннача тока юкъара боарам ба 705 кВт.

Ахархой керда моттигаш я Илдарха-ГIалий тIа, МагIалбика кхале, Эбарга-Юрта, иштта гаьнарча лоамашта юхерча Галашка.

Дукха боккха боаца тока боарам – 400 кВт – энергетикаша белар МагIалбика кхалера керда сомий беш дегIакхувлара. Цхьаькха лоархIаме проект Iалашъеш 150 кВт ток елар юртбоахама бийдал чакхъяхара Илдарха-ГIалий тIа хьалъеш латтача завода.

«Ший ханнахьа юртбоахама моттигаш токах дIахоттар тха керттерча декхарех цаI да. Ахархой токаца Iалашбарца, оаха Iалашъю ГIалгIайчен кхачан кхерамзле, безамегIа ду инвестицей хьал, гIо ду керда балха моттигаш хьае республике бахача наха», - белгалдаьккхар «Даькъастен Россетий»-«Ингушэнерго» филиала директора Котаганаькъан Кимрана.

Ала деза, «Россеташ» яхача Тоабан компенешка гаьнара дехарий бувзам оттабе йиш я. Цу даькъе я – доалахьара кабинет, из я Портал –ТП. РФ сайта тIа, цунга гIолла шоашта эшшача боараме ток чуйиллара дехар хьадайта мегаргда.

